Štev. 2. V Ljubljani, 8. januarja 1909. II. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati **franko.**

Učiteljski Tovariš izhaja **vsak petek popoldne.** Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za **oznanila** je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Učiteljski shod

v „Mestnem domu“ v Ljubljani dne 28. decembra 1908.

(Po stenografičnem zapisniku.)

V imenu sklicateljev otvori shod tov. L. Jelenc s sledečimi besedami:

Cenjeni tovariši in tovarišice! Politiške razmere na Kranjskem se razvijajo popolnoma normalno. Socialno-demokraška stranka napreduje, tega ne more nihče tajiti. Slov. ljudska stranka je prišla na vrhunec moči, in sicer zaradi svojega neumornega delovanja med ljudstvom. Narodnonapredna stranka pa je na robu propada, in sicer zaradi tega, ker je vsled svojega brezdelja izgubila stike z ljudstvom in ker je prepuščala nasprotnikom pozicijo za pozicijo, odrivala in pehala pa od sebe posameznike in cele stanove, kar se je zgodilo tudi z učiteljstvom v minolih dneh. To je storila narodnonapredna stranka z učiteljstvom, ki smo bili njeni najzvestejši somišljeniki in ki smo najzvestejše zagovarjali njene nazore in se borili za njene ideje. — Da razbistrimo svoj položaj in zavzamemo stališče, napram tem izpremenjenim razmeram, smo sklicali nocojšnji shod. Vas, tovariše in tovarišice, ki ste se tukaj zbrali iz Kranjske, Primorske in Štajerske, najiskreneje pozdravljam v imenu sklicateljev tega shoda! Pa tudi drugim neučiteljem, veljaj moj pozdrav! S tem, častiti zborovalci in zborovalke, otvarjam shod in predlagam predsednikom tov. Režka, predsednika slov. učiteljskega društva, in tov. nadučitelja Črnagoja, zapisnikarjem tov. Widra in Škulja. — Predlog je z navdušenjem sprejet, kar sklicatelj konštatira in prosi, da izvoljeni zavzamejo svoja mesta.

Tov. Režek prevzame predsedstvo, se iskreno zahvali za izkazano zaupanje, zasigura vsakemu svobodno besedo, ki se bo prijavil, in obljubi voditi razgovor popolnoma objektivno, na kar da besedo deželnemu poslancu tov. Engelbertu Ganglu, ki poda burno pozdravljen, svoj referat o položaju učiteljstva na Kranjskem:

Cenjeni zborovalci in zborovalke!

Odkar stoji to poslopje je danes četrtokrat, da se je zbralo kranjsko učiteljstvo k sestanku. Bilo je l. 1903., ko smo se zbrali v naravnost ogromnem številu, a bili smo tedaj samo učitelji in učiteljice. Takrat smo povzdignili glas, da se človeškemu življenju primerno in drž. šolskemu zakonu odgovarjajoče urede naše socialne in gmotne razmere. Takrat smo čuli zagotovilo še sedanjega deželnega poslanca gosp. Povšeta in pa sedanjega drž. poslanca gosp. Ivana Hribarja, ki sta nam podala izjavi v imenu svojih strank, da si bosta obe prizadevali po svojih močeh urediti to socialno krivično razmerje kranjskega učiteljstva. Mi smo bili leto pozneje primorani sklicati protestni shod kot dokaz, kako so se dane besede izvrševale nam v korist. Bilo je to drugo zborovanje. In bilo je tretje zborovanje, ki ga je najvišja šolska oblast na Kranjskem, dež. šolski svet, sklicala v to dvorano. Prišli so legitimni zastopniki kranjskega učiteljstva na deželno učiteljsko konferenco, ki se je po tolikointoliko letih zopet sešla, in tedaj je vstal pooblaščenec teh legitimnih zastopnikov kranjskega učiteljstva in izjavil vladi nasproti, ki je bila tukaj zastopana po svojih gospodih, da kranjsko učiteljstvo ne zboruje na ukaz vlade toliko časa, dokler si gospodje, ki imajo vso moč in vso oblast nad tem učiteljstvom, ne prizadevajo urediti tega nujnega socialnega vprašanja. K sreči nismo tiste dni imeli takšnega deželnega šolskega sveta kakor ga imamo današnji dan, ker bi obesil vse tiste „upornike“, ki smo jih mi izbrali. Kaznovali so samo enega, ki mora še danes prenašati tisto pest na svojih ubogih učiteljskih ramah. (Klici: Jelenc!) Tako daleč gre maščevanje c. kr. vlade tedaj, kadar izkoriščani stan povzdigne svoj glas, da mu vlada dela krivico. Ona ne udarja sebe, ampak tistega, ki bi v imenu izkoriščancev govoril v njih korist. (Odobravanje.) In tako smo bili zaradi vseh teh razmer moralno že davno primorani, da bi se zopet javno oglasili in konštatirali, kako v prvi vrsti tista oblast nastopa krivično proti učiteljskemu stanu, ki bi morala najbolj gledati na dobrobit in povzdigo tega stanu in ki bi naj skrbela, da bi imela zadovoljno učiteljstvo v svojem področju. (Res je!) Mi smo bili že davno prisiljeni, da bi vas sklicali iz vseh slovenskih pokrajin, ne samo iz Kranjske, ampak iz vseh tistih krajev, kjer je učitelj hlapec svojemu ljudstvu in izkoriščan od tistih, ki na podlagi ljudske neizobrazbe zidajo svojo politiško moč. (Tako je!) Toda imeli smo ozir proti vam, dragi tovariši in tovarišice, ker vemo, kako težko je, privoščiti si en izlet v Ljubljano zategadelj, da dokumentujemo svojo brezpravnost v politiškem in uboštvo v materialnem pogledu. Drago moramo plačati tak izlet, da pridemo povedat sem v Ljubljano, da smo brezpravni v tem in onem pogledu in da zahtevamo čvrste gmotne podlage slovenskemu učiteljstvu, ker bi se le z delom tega gospodarsko dobro podprtega učiteljstva razvijala naša slovenska kultura.

In zategadelj smo zdaj, dasi pozno, vendar morda ugodno, sklicali 4. shod slovenskega — in bodi rečeno — naprednega učiteljstva. Niso prišli vsi, ki bi lahko, ki bi smeli, ki so moralno primorani v to, četudi žrtvujejo eno mesečno plačo za tak izlet, ki naj kaže svetu naše uboštvo; ampak tisti, ki so prišli, so prišli s tem namenom, da povedo potom mojih ust slovenski oficialni javnosti, da s svojim učiteljstvom ne dela lepo in neplemenito. (Res je!)

Ponavljam besede, ki so izzvale pri drugem našem shodu leta 1905. največje odobravanje, besede, da ljudje nimajo src za svoje učiteljstvo. (Hrupno odobravanje.) Rečem vam — izjeme so povsod — da vsa takozvana oficialna javnost slovenska bodisi v tej ali oni stranki išče pomoči učiteljstva, da bi okrepila svoje življenske sile in utrdila svojo politiško moč v ljudstvu, ker ima vendar toliko preudarnosti, da samo potom učiteljstva more pognati vsako prepričanje korenine v globočine človeške duše. In kakor je učiteljstvo prepričano, tako bo ljudstvo vzgojeno. Zategadelj dela vsaka stranka na to, da bi pridobila učiteljstvo zase na ta ali na oni način. Sedanji dunajski parlament je prvi, ki se je sešel v Avstriji na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice. Ni menda nobene stranke v dunajskem parlamentu, ki ne bi imela v svoji sredi učiteljev — državnih poslancev. Kaj so storili učitelji drž. poslanci bodisi te ali one stranke za nas? Stranka stoji za poslanci. Greh pade na ves državni zbor in v istovečji meri na stranko, ki se oficialno izjavlja kot prijateljica šolstva. In rečem, da je le malo imen izvzetih iz tiste množice, ki ustvarja dunajski parlament. Imenujem tukaj samo tri imena, ker jih več ne morem. Češki agrarec Staniek je zahteval v razpravi o proračunu, da se naj vlada enako angažira učiteljstvu nasproti glede pravic in dolžnosti. Imenujem predlog Eppingerjev, ki je zahteval v enketi o saniranju deželnih financ, da naj vlada prispeva k saniranju deželnih financ 60 % v ta namen, da se regulirajo učiteljske plače, in imenujem tukaj z vso iskrenostjo gosp. drž. poslanca Ivana Hribarja (Klici: Živio!), ki se je prvi oglasil v drž. zboru v tem smislu, da je dolžnost države, da ona v isti meri, kakor ima oblast nad šolstvom, tudi svojo odgovornost in svoje dolžnosti tej oblasi nasproti izvršuje. Država ima ne samo nad slovenskim in specialno nad kranjskim šolstvom vsako oblast, ampak nima nobene dolžnosti in obveznosti nasproti temu šolstvu, kvečjemu da vkljub vsem „Narodnim zvezam“ in protestom postavlja tretjega nepotrebnega deželnega šolskega nadzornika. (Hrupno ploskanje.) Ona izkorišča pohlevno naravo slovenskega ljudstva, da se zajeda z vso svojo brezkončno brezobzirnostjo v njegovo narodno življenje. (Res je!)

Ali bi ne bilo lepo, da bi tisti naši tovariši v državnem zboru od Jakliča do Seitza stopili skupaj, napravili neko zvezo in vplivali v svojih klubih, da bi se ti klubi pred sprejetjem drž. proračuna zavezali, da vložijo svoj veto finančnemu ministru, da ne glasujejo za proračun, ako ne da 50 % za gmotno rešitev učiteljstva. (Ploskanje) Ne rečem, da bi rešili s tem teh 500 do 800 ljudi, ki umirajo na Kranjskem. Ti bodo umrli vkljub vsemu izboljšanju. Naša misel je, da moramo to zapostavljano vprašanje naše narodne kulture rešiti dostojno in človeka vredno. Ne zaradi učiteljev — oni bodo stradali do smrti, ker dalje k sreči ne morejo — ampak zaradi kulture same je treba pravične rešitve našemu obupnemu položaju, ki ga ima samo učiteljstvo poleg delavstva na naši slovenski zemlji. Ne zaradi nas, ampak zaradi naše narodne kulture. Kaj ima tisti, ki je bil suspendiran zaradi majhnega greha in bil vkljub vsem spravam in vkljub vsem dobrim prijateljskim odnošajem takorekoč vržen na cesto? Ostalo mu je 72 K na mesec mora pa plačevati 82 K na mesec za odgojo svojih otrok, pa naj vrag vzame očeta in mater od gladu! Če bi oče in mati imela drug naslov, drugo firmo pa drugačno prepričanje, ki se da tudi prodati v gotovih slučajih, ne bi tak človek bil suspendiran in bi ne stradal. Vidite, one eksistence ne more rešiti naša politiška borba, ker ne služi celoti, ampak sebičnosti posameznikov. (Tako je!) „Jaz sem rešilec slovenskega naroda, ker toliko učiteljskih rodovin leži na tleh!“ Tako se glasi politiška pesem. Vem, da moj tovariš na Črnem vrhu pri Idriji ni imel prostora, kamor bi položil otroka na pare. Preko mrtvih teles slovenskega učiteljstva gredo politiki do svojih zmag. A to ni žalitev le nad nami samimi, ampak kultura, ki ji služimo mi, mora jokati krvave solze, ker politiki slovenski gredo preko kulture zategadelj, da rešijo svojo politiško moč (Hrupna ploskanje.)

Priznavam vsakemu njegove zasluge, ali nikdar ne morem pozabiti tistih solz, ki jih samo srce čuti, ki se ne vidijo na očeh. To so vaše solze, ki stojite tam zadi, ki služite domovini, ki nima kruha za svoje otroke, za svoje učitelje. (Hrup.) Ljubim to zemljo, ker sem zaradi nje, iz nje in zavoljo nje, ampak nočem, da mi ta zemlja hrani samo grob, hočem, da mi daje tudi kruha ta zemlja. Če je ta toliko močna, da nosi na sebi tujstvo, ki se tako prešerno razvija vzlic krvavim dogodkom 20. septembra, mora biti močna tudi toliko, da hrani nas. Ali je močan samo tisti, ki izrablja to zemljo in ki nameče vanjo seme, da rodi renegate, ki jih vlada še odlikuje, kakor kaže novo imenovanje dežel. šol. nadzornika?!

Nobeno politiško prepričanje ne bo rešilo našega ljudstva, ako se ne bo to ljudstvo zajedlo z vso silo in globoko ljubeznijo v to zemljo, da jo dvigne z lastno silo do višin onih kronovin, ki so poveličevane v Avstriji!

Ne govorim niti v korist niti v škodo nobeni stranki. Voditelj vsake stranke od spoštovanega in za napredno stranko jako zaslužnega g. dr. Tavčarja tja do g. dr. Šusteršiča — vsak ima zasluge za svojo stranko, velike in neplačljive. Lepo in plemenito je delo za stranko, ampak lepše bi bilo delo za kulturno povzdigo slovenskega ljudstva. (Res je!) Priznavam vsako zaslugo in samo iskreno želim, da naj bi se to delovanje ne razvijalo samo na tisti veliki ali mali del somišljenikov, ampak naj se razvija tako, da dá svojemu ljudstvu podlago, da se ono duševno razvije, da dobi vero v samega sebe, da ne misli samo po glavah svojih politiških voditeljev, svojih oficialnih zastopnikov, ampak da misli s svojo pametjo, da čuti s svojim srcem. Le tedaj je mogoče, da se dvigne naše ljudstvo na tako kulturno stališče. da bo lahko tekmovalo z Nemci, s Čehi in drugimi narodi. Vera, da je človek človek, to je največje spoznanje. Iz prepričanja, da je samozavest najlepši plod vsake šole, se rodi največja moč, ki jo lahko posamezniki razvijajo v samoobrambo. Naše ljudstvo se bo branilo, ako bo močno v svojih duševnih silah, ako bo močno v gospodarskih pozicijah. Duševna osamosvojitev in pa ona na gospodarskem polju naj nas vse zedini, da rešimo najprej ljudi, da se zavedo sami sebe. — Takrat bomo rekli: „Vi ste slovenski narod;“ (Odobravanje.) „Ljubim te s solzami,“ kakor pravi Gregorčič, ali rajši bi ga ljubil s ponosom, in z vero, da je naše slovensko ljudstvo močuo v kulturnem in gospodarskem oziru.

Pravzaprav je stališče naprednega slovenskega učiteljstva jako lahko. Ne bomo služili nobeni stranki, ampak ljudstvu, služili bomo vsakemu, od tistega, ki je najbolj ubožen, do tistega, ki je na podlagi šolske izobrazbe prišel tako visoko, da je postal močan in jak, ker je zrastel na podlagi kulturnega dela. Takrat se bo ljubezen ljudstva obrnila in dvignila iz mrtvila napram onim, ki služijo narodu in sebi. Naše stališče je lahko, ker smo ubogi med ubožnimi. Nas je rodila sila, absolutna potreba prirodnega razvoja vsega človeštva. Človeštvo se je razvilo kakor rože, ki rastejo, a jemljejo konec, ako ni roke,

ki bi jih gojila. Vse to valovanje duš človeških moramo izravnati, da se bo zibala gladina čisto in jasno . . . Tudi slovensko ljudstvo naj bo tako kulturno izobraženo, da si bo lahko ustvarilo svoja nebesa na tej zemlji. Nismo kaki mučeniki, hočemo živeti, ker smo rojeni in smo s tem pridobili pravico in dolžnost do življenja. Ako smo učitelji na slovenski zemlji, moramo pritegniti k sebi vse tiste, ki so za nami, ki so mladih in neizkušenih src, da bodo znali živeti. Vsak je vreden toliko, kar plača, a učitelj je vreden toliko, kolikor žrtvuje za ljudstvo. Vzgojiti ga hočemo, da bo nekoč reklo: „Ker si me učil učitelj, in me vzgojeval, te bom plačalo, da ne boš umiral od gladu!“ (Odobravanje.)

Naša pot bodi ne od ljudstva, ampak k ljudstvu. (Res je!) Naše zadoščenje je to, da je naša bodočnost zidana tam, kjer so množice brezpravnih, izkoriščanih ljudi bodisi v političkem bodisi v gospodarskem oziru. Jaz to čutim. Kdor je bil med ljudmi, ki čutijo in ki delajo zato, da ne umirajo, ta bo priznal, da se zida kultura slovenskega ljudstva od spodaj navzgor. Prihaja naša kultura od tam, kjer je tema, kjer je rožljanje verig suženjstva, in mi sočuvstvujemo s tem usužnjenim in izkoriščanim ljudstvom, ki nosi verige, ker vemo, kako boli peza nezaslužene kazni. Zato pa lahko s ponosom učitelji stopijo svojemu ljudstvu na čelo. Hočemo ga privesti pred forum slovenske politike in reči: „Ali smo vredni življenja? Ali te naj mrtveci pozdravljajo ali te naj pozdravljajo živi, če hočeš govoriti o slovenskem ljudstvu?

S tem bi bilo dognano vse. Ko se danes razidemo in zopet gremo v svoja tiha zavetja, v skromne domove nazaj, ne gremo nikakor razočarani, nikakor ne polni upanja in pričakovanja, ampak ojačeni od protesta proti razmeram, ki so privedle danes še četrtič učiteljstvo sem, da pove, da nima kruha, da naj bo drugačna pravičnost vlade, ki meče ljudi na cesto in se maščuje nad celimi familijami. Ljudstvo mora dobiti več vere v sebe, da ne bo odvisno od tega ali onega časopisja ali duhovnika v ornatu, ki zmerja učitelje s cigansko bando, da ne bo naše ljudstvo odvisno od ljudi, ki hočejo izkoristiti temo naših duš, temo duš slovenskega ljudstva v utrditev svoje politiške pozicije. Delali bomo mirno in brezstrankarsko za kulturni razvoj našega slovenskega ljudstva. (Ploskanje.) Jaz ne gledam pred seboj niti klerikalca niti liberalca niti socialnega demokrata, ampak človeka, ki ga je rodila slovenska zemlja in ki je pozvan, da na tej slovenski zemlji razvije svoje moči, da ne bo otrok toliko trpel kakor njegovi starši. (Dobro!) Zategadelj bomo vsakega otroka sprejeli z radostjo, da mu vcepimo v njegovo srce k l spoznanja. Naj spozna vse, kar ga obdaja! Kadar bo človek videl v sebi enakovrednega člana človeške družbe, se ne bo nanj dalo več vplivati z nobeno drugo silo kakor s tisto, ki bo dvignila nivó duševnih sil, ki naj služijo skupnosti!

To je moje kratko poročilo. Iz tega je razvidno, kakšen je položaj kranjskega učiteljstva danes. Ni treba poudarjati, da je žalosten, to vemo in čutimo vsi. Ker pa tudi vemo, zakaj so take razmere, si bomo na podlagi teh izkušenj prizadevali pribojevati si potom ljudske izobrazbe boljše gmotno stanje, tako da bomo lahko na prihodnjem sestanku rekli: „Ljudstvo je vstalo, ker je učiteljstvo vstalo!“

Sledilo je temu govoru naravnost viharno ploskanje. Govornika so večkrat prekinili z navdušenim odobravanjem.

Burno pozdravljen stopi nato na govorniški oder v imenu štajerskega učiteljstva tov. P e s e k ter reče:

Slavna gospoda! Dragi tovariši in tovarišice! Gospod predgovornik mi je govoril iz srca in imam pripomniti njegovemu govoru le to, da se tudi štajersko učiteljstvo čuti solidarno s kranjskim. (Ploskanje.) Vežeta nas dve močni vezi, to je stanovska vez in vez narodna. Vaše preziranje boli tudi nas, peza vašega trpljenja teži tudi nas. Delujmo skupno in — kakor smo že v Radovljici zaklicali — ne korist strank, ampak korist naroda naj nam bo pred očmi. Najvišje načelo nam bodi: procvit šolstva in napredek narodne prosvete. Najvišji forum je ljudstvo. Delujmo za ljudstvo in mu pomagajmo do višje stopnje prosvete, in ljudstvo bo pomagalo tudi nam. Izražam vam simpatije štajerskega učiteljstva in vam kličem: „Hodimo naprej po tej poti na delo med ljudstvo!“ (Ploskanje.)

Potem dobi besedo tajnik „Zveze avstrij. slovanskega učiteljstva“ iz Moravskega tov. H a j n ý, ki pozdravlja zbrano učiteljstvo in ga zagotavlja pomoči „Zveze“, ki združuje v sebi 25.000 učiteljev in učiteljic. Izrazi solidarnosti češkega učiteljstva in se pridružuje geslu: „Na delo med ljudstvo!“ (Odobravanje.)

Tov. Č o k (Trst) pozdravlja zbrane v imenu primorskega učiteljstva in odobrava korak ločitve od vsake politiške stranke, ker bo tudi kranjsko učiteljstvo le z delom za ljudstvo prišlo do zmage. (Ploskanje.)

Viharno pozdravljen se javi k besedi g. Etbin K r i s t a n:

Slavni zbor! Če stopim v imenu jugoslovanske socialne demokracije pred Vas, ne storim tega z namenom, da bi vabil učiteljstvo v soc. dem. stranko, ker vem, da če bo učiteljstvo storilo to, kar ste danes povedali, bo koristilo soc. dem. stranki toliko, kolikor si le sama želi. Vsaka črka v alfabetu, ki je bodete učili ljudi, je korak k našim ciljem! Ne zahtevamo s tem, da bi učitelji učili v šoli nek socializem ali soc. demokratizem, nam zadostuje, da delate za znanje sploh, ker potem pride ljudstvo tja, kamor želimo, da pride. Mi pa vemo tudi drugo: da so vezi med učiteljstvom in tistimi sloji, ki jih mi zastopamo, tesne in čvrste, kakor med nobenimi drugimi skupinami. — Slavni zbor! Mi vidimo v učitelju dvoje: prvič vzgojevalca tistega ljudstva, iz katerega ima iziti vsa bodočnost, drugič pa izkoriščanega trpina, prav takega, kakršen je industrialni ali pa agrarni delavec! Častiti zborovalci! Kaj je razlika med mezdnim delavcem in duševnim delavcem, kakor je učitelj!? Učitelj prodaja svojo duševno moč, a drugi mu predpisujejo ceno! Vem pa, da mora ta položaj privesti učiteljstvo do tistega koraka, kakor delavstvo, namreč do spoznanja, da izboljšanje njih položaja ne izhaja iz nikake dobrote, ampak iz lastne moči. Prvo, česar je učiteljstvu treba — priznavam popolnoma prijatelju Ganglu — ni zaslomba te ali one stranke, temveč organizacija, ki mora biti tako čvrsta, da se učiteljstvo lahko poda z njo v boj za svoje interese. Morda je bila temeljna napaka učiteljstva, da je preveč pričakovalo od kake ugodne političke konstelacije in premalo zaupalo v svojo moč. (Res je!) Pravtako kakor si mora fabriški delavec vsak krajcar priboriti z junaškim in požrtvovalnim bojem, prav tako tudi učitelj. Ako pa hoče v takem boju kaj doseči, mora pa imeti neko organizacijo. Slavni zbor! Ako bo učiteljstvo organizirano v ta namen, da si pribori svoj zasluženi življenjski položaj, tedaj sem prepričan, da bo hodilo tista pota, po katerih je hodila socialna demokracija. Mogoče boste potem tudi vi izdajalci, a to je plačilo slovenskega naroda za tistega, ki se ne bojuje za fraze, ampak za skupno korist in uspeh! Zastopnik „Zveze“ je povedal nekaj o vaših bojih. Kaj je ta boj drugega nego boj zatiranega delavstva! Tudi vaš boj mora biti mednaroden, zakaj izkoriščan ni učitelj zaradi tega, ker je Slovenec, ampak ker je proletarec, ki nima dovolj moči v sebi. Ako se boste skupno bojevali za svoje koristi, boste storili največje narodno delo! Če učitelj ne bo imel kaj jesti, potem tudi narod ne bo imel, ako učitelj pogine, bo tudi narod poginil. Duševno življenje gre roko v roki z gmotnim življenjem. Drugo od drugega se ne da ločiti, to je kakor circulus vitiosus. Kdor nima znanja, ta se ne zna bojevati. — V imenu jugoslov. soc. demokracije vas pozdravljam in želim vašemu boju najboljših uspehov in sem prepričan, da jih boste z organiziranim bojem tudi dosegli. Ne zahtevam, da ste naši, ne nastavljam vam limanic, a našli se bomo hote ali nehote tam, kjer bo odločevalo ljudstvo, pri načelu, ki ga je danes razglasil Gangl! (Burno ploskanje.)

Tov. Č r n a g o j predlaga na to sledeči dve resoluciji:

1. Kranjsko napredno slov. učiteljstvo, zbrano dne 28. decembra 1908 na javnem shodu v Ljubljani, izjavlja, da kot samostojna stanovska organizacija, ne pa kot del te ali one politiške stranke, deluje na podlagi drž. šol. zakona samo za izobrazbo mladine ter za kulturno in gospodarsko povzdigo ljudstva.

2. V zavesti v popolni meri storjene svoje stanovske dolžnosti opravičeno zahteva, da se mu končno urede službeni prejemki v smislu sklepa vsega avstrijskega učiteljstva, ki je: plače učiteljstva naj bodo enake plačam državnih uradnikov vsakokratnega XI.—VIII. činovnega razreda.

Besedo dobi — pozdravljen s ploskanjem — g. drž. poslanec in župan I v a n H r i b a r: Cenjeni zborovalci! Namenoma se nisem oglasil k besedi toliko časa. dokler mi niso bile znane resolucije. Sedaj, ko sem jih slišal, mi naj bo dovoljeno, izpregovoriti par besed. Morebiti je nehvaležno govoriti sedaj tukaj, ko je g. predsednik Jelenc tako preludiral, da je težko načelniku izvrševalnega odbora nar. napredne stranke stopiti pred vas. Bilo bi res težko, ko bi besede gosp. Jelenca odgovarjale resnici. Jaz pa to odločno zanikavam. Od gosp. predsednika naslikani položaj ne odgovarja resnici, barval ga je preveč s prečrnimi barvami. O oni stranki, ki stoji sedaj na višku, ste sami dostikrat pisali, da bo v par letih že rasla trava čez njen grob, a zdaj je najmočnejša. Tudi nar. napredno stranko je že mnogo ljudi devalo v grob, a je še tu, ona je močna, in deluje in tega dejstva tudi hrup onih elementov tam zadi ne bo izpremenil. Po tej kratki ekskurziji na politiško polje se povračam k predmetu, zaradi katerega ste danes tukaj zbrani. Res, težko je govoriti po lepih in izbranih besedah vašega Gangla, ki bo ravno v deželnem zboru imel največ prilike z vso njemu lastno navdušenostjo zavzeti se za vaše težnje. (Klic: Turk tudi!) Tudi jaz sem prepričan, da ne bo niti enega poslanca, ki ne bi glasoval za izboljšanje učiteljskega položaja. Tisti časi za Slov. ljudsko stranko so minili, ko je rekla, da ne da učiteljstvu ničesar, tudi ona bo morala vgrizniti v to za njo kislo jabolko, da bo vam izboljšala plače. — Cenjeni zborovalci! V državnem zboru — nečem se hvaliti — sem bil prvi, ki sem izpregovoril za vaše zahteve in priporočal vladi, da naj bi prevzela plače ljudskih učiteljev na svoj račun. S tem pa se mi je zdelo, da še nisem dosti storil; stopil sem v zvezo z merodajnimi strankami. Tam pa sem naletel na velike težkoče. Razne stranke so vedno naglašale svoje avtonomistično stališče in bile proti temu, da bi plačevanje ljudskošolskega učiteljstva država sprejela. One so tudi proti temu, da bi država dajala prispevke deželam za učiteljstvo, zato ker hočejo imeti dotične dežele komando nad učiteljstvom. In res ni nikogar danes, ki bi imel toliko gospode nad seboj kakor ljudski učitelj. V poslednjem času so se skoro vsem drž. in dež. uslužbencem izboljšale plače, ker so njihove organizacije nato pritiskale in so poslanci storili svojo dolžnost. Niso pa bili tega izboljšanja deležni učitelji, zato ker imajo toliko gospodarjev. Zato bi bilo najpravilneje, če bi se mogle zediniti vse stranke za zahtevo, da prevzame država plačevanje učiteljstva. Tega sicer ne bomo dosegli, pač pa bodo dežele dobile kmalu velike prispevke od države za učiteljstvo, in mislim, da ne bo nobenega poslanca v našem dež. zboru, ki bi bil proti povišanju učiteljskih plač. (Odobravanje.) Vidim, da se približuje oni dan, ki ga vi tako težko pričakujete. Finančno ministrstvo bo k deželnim financam veliko prispevalo, potem se te dežele ne bodo mogle več izgovarjati, da nimajo kje vzeti. (Klic: Šnops naj pomaga učiteljstvu.) Jaz bom prvi, ki vam bo iskreno čestital. Sicer pa ne bom veliko govoril; delal sem si pač beležke, a ne bom jih izrabil, zakaj bolje je, da se razidemo v takem mnenju in take volje, kakor smo sedaj, nego da bi se podajali na politiško polje. Tudi jaz vas ne vabim v našo stranko, dasiravno mi je žal za tiste, ki razširjajo napredno misel. Če mislite, da je bolje, da ste ločeni od strank, dobro, storite to, bodočnost vam bo pokazala, ali imate prav ali ne. Jaz dvomim, a videli boste sami, kako in kaj. Govornik je naglašal, da boste šli med ljudstvo, delali zanj in ga pripravili tako daleč, da bo vedelo, da vam mora pomagati. To je prav lepo in nam niste s tem povedali nič novega. Zakaj naloga Vašega stanu je, hoditi med ljudstvo in ga izobraževati. Saj ste dozdaj tudi delali tako. S tem pa še ni vse doseženo. Skrbeti morate tudi zato, kaj je z deco, ko stopi iz šole. In tu se začno politiške stranke. Danes je nemogoče za kak stan, da ne bi pripadal kaki politiški stranki. Vi se boste prepričali, da ste s to svojo osamelostjo storili nesrečen korak. Nečem vas pa nikamor vabiti, želim le, da se ne bi zgodilo, kar se bojim, da se bo. Resnica je, da vam je treba organizacije, ki se ne bo plašila niti žrtev, take organizacije. ki bo poklicane faktorje, če bi se branili povišati vam plače, k temu prisilila. Toda taka organizacija ne vem, če se vam bo obnesla. Izkušajte ustanoviti jo, ali glejte na razmere, ki so med učiteljstvom. Najboljša pa je za učiteljstvo organizacija, ki ne bo delovala samo za ljudstvo, ampak tudi za narod. Vaš češki in štajerski tovariš ni govoril samo o ljudstvu, ampak o narodu. Učitelji bi storili velik greh, ako bi to dejstvo izpustili iz vidika. Ne samo ljudstvo, ampak ves narod se mora povzdigniti. Treba je skrbeti za to, da živi vsak narod svoje življenje in da pride kot tak do svoje veljave. Na pravilno stališče so se postavili češki učitelji, ko so ustanovili poleg zveze vseh slovanskih učiteljskih društev še svojo posebno narodno organizacijo. Končno vam želim najlepše uspehe pri vašem prizadevanju in tudi, da bi vam današnji korak prinesel to, kar si sami želite in da ne bi ga kdaj obžalovali. (Klici: Ne bomo! Ploskanje.)

Na to reagira dež. poslanec tov. G a n g l, ki konštatira, da je učiteljstvo, vsaj to, ki je organizovano, nacionalno skozinskoz, kakor je bilo in da tako tudi ostane. Ni pa samo nacionalno, ampak je tudi demokraško. Ono je iz ljudstva in za ljudstvo in ostane tako, dokler bodo obstajale učiteljske organizacije. Za slovensko ljudstvo smo in gremo s slovenskim ljudstvom, s slovenskim narodom, ker smo prepričani, da bodo iz tega ljudstva, ki danes ni kulturno tako razvito kakor bi moralo biti, napravili slovenski učitelji ljudstvo, ki mu bomo rekli: slovensko ljudstvo, ki ne bo slepo sledilo tem in sličnim voditeljem in besedam, ampak bo imelo samo dovolj duševne moči in energije, spoznati, kaj je prav. — Želim, da učiteljstvo ta korak opraviči s svojim delom, da ne bodo kamenja metali na „izdajalce“ svojega ljudstva, ampak da se učiteljstvo postavi na čelo tistim, ki jih vzgojuje in da bo reprezentovalo zdravo, jedrovito moč slovenskega naroda. (Odobranje.)

Predsednik da obe resolucije na glasovanje, druga je sprejeta soglasno, proti prvi sta dva glasova. — Nato se zahvaljuje z izbranimi besedami govornikom, posebno tov. Ganglu, vsem zborovalcem, zlasti pa zastopnikom češkega, štajerskega in primorskega učiteljstva za požrtvovalnost in bodrilne besede, pozdravlja navzoče dež. in drž. poslance ter obč. svetnike in zaključi shod.

Glas z Goriškega.*)

Rad bi se bil odzval vabilu na j a v n i s h o d dne 28. dec.; a razmere so največkrat močnejše nego najboljša volja; zato sem ostal doma za pečjo ter se u d e l e ž i l s h o d a l e v d u h u. Poslušal sem poročilo o o b u p n e m p o l o ž a j u učiteljstva na Kranjskem, kjer se je tako čudno zasukalo, da so zavladale razmere, ki se lahko imenujejo prave k r a n j s k e r a z m e r e; tako jih tudi imenujemo na Goriškem.

Učiteljstvu ni nikjer postlano z rožicami. Š o l a, splošna ljudska šola se trpi kot neko z l o, četudi potrebno zlo. V Avstriji se je uvedel ljudsko-šolski zakon kot obliž za nasledke bitke pri Kralj. Gradcu 1866. V i š j i s l o j i so bili novi šoli nasprotni iz g m o t n i h o z i r o v, češ, da bodo postali delavci dražji, ker jim odpre ljudsko-šolska izobrazba poti do kruha. Tem višjim slojem. ki so imeli nekdaj narode kot novodobne sužnje, so se pridružili celo b o l j š i k m e t j e tudi iz sebičnih namenov zaradi poslov. N a j n i ž j i s l o j i, ki jim koristi ljudska šola največ, ji tudi niso bili prijazni, ker se jim je omejila uporaba otrok na domu, na polju in paši. Vsem posestnikom — posebno zemljiškim — pa so s t r o š k i z a l j u d s k o š o l o vedno boljinbolj zbujali, ne ljubezni, ampak mržnjo do šole. Vsem tem pa je stala na čelu ter jih vodila v boju proti šoli n a š a d u h o v š č i n a, in sicer iz dveh razlogov: prvič, ker se ji je od zgoraj zapovedalo tako, zakaj c e r k e v (škofje, papež) je p r o k l e l a avstrijski drž. šol: zakon; drugič pa je iz osebnih nagibov, boječ se za svoj neomajan ugled in komando nad ljudstvom našim.

Kakor večkrat, tako se je dogajalo tudi tu, je trpel konj namesto jezdeca, služabnik namesto gospodarja, u č i t e l j n a m e s t o d r ž a v e, ki je ustvarila ljud. šol. zakon. Ves odij je padel na učitelja, ki ni imel nikjer nikogar, ki bi ga branil. In k vsemu temu še tisti p r o k l e t i § 55. drž. šolskega zakona!

Mrzlica me trese vsakokrat, ko se spomnim, da sem moral službovati za letnih 300 gld. na šoli z nad 200 otrok. Po drugem izpitu pa sem dohil letnih 400 gld. Mene je

---

Za prvo številko prepozno došlo. Uredn.

Dalje v prilogi.

bilo sram take plače, a države, dežele ni bilo sram določati je. Ker ni bilo postranskih zaslužkov je morala umirati za lakoto družina ljud. učitelja.

Leto za letom je zavračal ponižne prošnje deželni zbor iz vsakojakih, iz trte izvitih izgovorov, in sicer vedno soglasno v najlepši slogi slovenskih in laških poslancev.

Ko pa je bilo začelo nekaj vreti med slovenskim učiteljstvom, so se zavračale naše prošnje z izgovorom, da niso laški poslanci za izboljšanje. Po dolgem, trnjevem potu prošenj, groženj in boja, strastnega boja na življenje in smrt — smo končno vendar izbojevali nekaj izboljšanja, ki pa še daleč ni toliko, da bi odgovarjalo našemu delu in trudu. Ako bi ne bilo sedanje splošne draginje (le vino je celo preveč pod ceno!), bi se dalo izhajati onim, ki nimajo večje družine ne bolezni in ne otrok za šolanje; sicer pa gre trda tudi zdaj posebno onim, ki nimajo postranskih zaslužkov. Posebno trda je, da se mora službovati nad 40 let, a vkljub temu vpokojenec ne dobi ničesar za stanovanje, ki je v Gorici jako drago.

Priznavam rade volje, da so šol. doklade na Goriškem ne le visoke, ampak celo previsoke: a to ne pomaga nam nič, le davkoplačevalec toži; krivda ni niti na tej, niti na oni strani, ampak država je kriva, ker ne doprinaša k bremenom za ljudske šole skoro ničesar, četudi ima glavne besedo nad šolo in učiteljstvom. Država je prava „Mica Kovačeva“!

Ako mi dovolite gospod urednik, izpregovorim par stavkov o vaših kranjskih razmerah, ki so na goriškim docela drugačne; le v sramotno nizkih plačah učiteljstva so si enake.

Dolgo vrsto let so se izgovarjali goriški slovenski deželni poslanci, da ni mogoče privoliti v zvišanje plač, ker nimamo deželnega šol. zaloga, ampak le okrajne, v katere se iztekajo le dohodki doklad od izrednih davkov. Učiteljstvo se je bojevalo za izboljšanje učiteljskih plač, naši poslanci pa za deželni šol. zalog.

Na Kranjskem pa ste imeli deželni šol. zalog, a vkljub temu je učiteljstvo še slabeje plačano kakor pri nas. To zopet potrjuje naše prepričanje, da naš stan zapostavljajo tuintam, ker ni ljubezni do njega, ampak je tako, kakor sem trdil spredaj, da se komaj trpi kot neko zlo — kakor šolo. Pri vas na Kranjskem je bila na krmilu dolgo vrsto let napredna stranka, ki se je štulila za prijateljico šoli in učiteljstvu, a to prijateljstvo ni segalo tako daleč, da bi bilo izboljšalo gmotno stanje. Dokler je bila ta stranka močna in je imela v deželnem zboru glavno besedo ter bi bila zmožna doseči izboljšanje, ni tega storila, ker ni storiti hotela. Zdaj pa je odigrala, prvo vijolino ji je potegnila iz rok gibčnejša ljudska stranka, ki se ji pravi tudi klerikalna, ker ima glavno oporo v duhovščini. Ta stranka ni prijazna našemu stanu, kakor pravzaprav nobena; nasprotna pa mu je tudi zaraditega, ker je bilo učiteljstvo do malega v nasprotni stranki.

Kaj pa zdaj? Čuden položaj! Radoveden sem na sklepe božičnega shoda.

Vrnem se zopet k našim goriškim razmeram, kjer vlada ex lex stanje. Manjšina deželnega zbora ima deželnega glavarja dr. Pajerja in podglavarja dr. Gregorčiča; večina hoče imeti pa večino v deželnem odboru. Ker ni bilo mogoče mirnim potom pričeti delovanja v dež. zboru, se je odgodil brez vsakega zaključka; niti odbora ni volil. Torej nimamo niti dež. odbora, pač pa deželni zbor, v katerem z obstrukcijo zabranjuje delovanje deželni glavar in njegov namestnik z obema njenima strankama, t. j. laško-napredna in slovensko-klerikalna. To so razmere za bogove! Ogorčenje nad takim početjem je v deželi splošno. Vlada noče razpustiti dež. zbora in razpisati novih volitev, ker so ji dali razumeti, da bi potem ostalo razmerje neizpremenjeno. Ni verjetno!

Kako pa slovensko učiteljstvo? Tudi pri nas je bila napredna stranka v razsulu: vse je kazalo, da zmaga na celi črti klerikalna stranka. V tem pa se je tik pred volitvami ustanovila nova kmetiška stranka, in sicer s pomočjo učiteljstva, ki ji je pristopilo po veliki večini. In tako se je zgodilo, da je izšla kot zmagovalka iz volilnega boja kmetiška stranka z napredno vred, ker je na volišču vladala med njima edinost.

Zdaj pa, ko deželni zbor ne deluje, je nastal razpor med klerikalno stranko, ki bi hotel vreči dr. Gregorčiča z Berbučem vred. Ta dva se bojujeta za žive in mrtve z Gabrščkom, ki ga ne moreta trpeti v dež. zboru, a še manj v odboru. Da bo še več zmešnjave, je nastal časnikarski boj še med dr. Tumo in Gabrščkom, med glavnima stebroma napredne stranke in celo med pobratima. Naj čuje zemlja in nebo kar dans pobratima pojo! Žalostno, a resnično!...

In mi? Ali naj poslušamo prijazno dr. Tumovo pesem o socialni demokraciji ter krenemo za vabljivimi glasovi; ali naj ostanemo pri kmetiški in napredni stranki, pri katerih smo bili doslej? Že doslej je sicer malo, a vendar nekoliko učiteljstva pri klerikalni ljudski stranki; večje število pa je indiferentnih; ostali pa naj se cepimo kar med tri stranke: napredno, kmetiško in socialno-demokraško?!

Kmetiška stranka je pokazala ob zadnjih volitvah, da ima dovolj življensko moči; a njena organizacija je pod ničlo. Izdaja ubožno glasilce „Naš glas“, ki ne dela časti taki stranki, ki ima celo med deželnimi slovenskimi poslanci večino. Kaj se hoče z glasilcem, ki izhaja komaj vsakih 14 dni in še to iz tuje tiskarne. Resno svetujemo strankinemu vodstvu, naj potrebno ukrene, da zagotovi stranki primerno glasilo, sicer pride razočaranje, ko bo že prepozno.

Taki in enaki so glasovi z Goriškega koncem leta 1908. Da bi bili ugodnejši v novem letu! —e—

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Kakor smo omenili že zadnjič, se je takoj po zborovanju ‚Društva za zgradbo učiteljskega konvikta‘ vršil občni zbor zgoraj imenovane organizacije.

Predsednikov nagovor:

Predsednik tov. Juraj Režek:

Slavni zbor!

Prav iskreno pozdravljam v imenu društvenega odbora vas vse cenjene gospodične tovarišice in gospode tovariše, ki ste na naše povabilo zopet prihiteli v tolikem številu k našemu današnjemu zborovanju. Presrčno vam zahvalo na tolikem trudu in požrtvovalnosti! Ali prav je in potrebno, da se oklepamo svojega deželnega stanovskega društva, ki dela ves čas svojega dolgega obstanka le na prospeh šole in učiteljstva. Kar pa smo mogli v tem dolgem času doseči, dosegli smo z združenimi močmi, znamenje, da se te dobre izkušnje držimo tudi v prihodnje, ker resni so postali današnji dnevi za nas bolj kot malokdaj poprej. Zato vam kličem: „Naprej z združenimi močmi!“

Da pa nam je bilo omogočeno zbirati se že skozi cela desetletja k svojim stanovskim zborovanjem in posvetovanjem, zahvaliti se imamo predvsem Njemu, ki nam je podelil ustavo in z njo pravico do skupnega zborovanja, Njemu, ki nam je podpisal in podaril novi šolski zakon, na čigar podlagi se tako lepo razvija naše šolstvo. Veselo so letos praznovali razni stanovi naše širne domovine redki jubilej predobrega vladarja, tega velikega našega dobrotnika in zaščitnika, le učiteljstvu na Kranjskem je grenilo to veselje njegovo čez vse žalostno gmotno stanje, ker kjer vladata glad in beda, tam ni veselje doma. Vendar pa smo gojili v svojih zvestih srcih iskreno željo: da nam Bog poživi, Bog blagoslovi in ohrani premilega vladarja še dolga leta v blagor svojih narodov! (Živio!)

Letos dne 15. septembra je minilo 40 let, kar se je bilo pod vodstvom Andreja Praprotnika, moža blagega spomina, sešlo kranjsko učiteljstvo, da si osnuje „Učiteljsko društvo za Kranjsko“ in sestavi pravila, ki so bila od vlade že dne 18. oktobra 1868. leta potrjena in na čigar podlagi se je vršil potem prvi redni občni zbor. To društvo se je v kratkem potem prekrstilo v „Slovensko učiteljsko društvo“, ker je raztegnilo svoj delokrog tudi na druge slovenske pokrajine, dokler se ni osnovala naša „Zaveza“. Od tedaj pa osredotočuje zopet vse svoje moči in dela za blagor in razvoj slovenskega učiteljstva in šolstva na Kranjskem. Prihodnjemu društvenemu odboru pa bodi poverjena skrb. ali in kako naj se praznuje ta društvena 40 letnica. Mi vsi pa po besedah takratnega prvega predsednika Andreja Praprotnika skrbimo, „da bode učiteljsko društvo, kakor se je čvrsto rodilo, tudi krepko rastlo in živelo.

Dolgo vrsto let, čestita gospoda, trkamo že na vrata visokega našega deželnega zbora za pravično uredbo naših plač, a vedno le zaman. Dolgoletna obstrukcija nesrečnega spomina, ki je prizadela ubogi naši deželi toliko škode, je pritisnila ob zid tudi učiteljstvo in nas pognala v revščino in glad. Draginja raste od dne do dne čedalje bolj, uradnikom in uslužbencem so se medtem plače izdatno izboljšale in povišale, le mi smo ostali — kakor bi bilo zakleto! — tam, kjer smo bili še pred dolgimi leti.

Letos so prišli v deželni zbor novi zastopniki, zaupniki revnega ljudstva, od njih pričakujemo, da dado učiteljstvu, tem vztrajnim ljudskim delavcem za njih zvesto in požrtvovalno delo tudi temu delu primerno in zasluženo plačilo. S trdno nadejo, da bi nam bila milejša že najbližja bodočnost, otvarjam današnje naše zborovanje.

Pozdravljam pa tudi gospoda zastopnika naših dnevnikov, ki kažeta s svojo prisotnostjo veliko svoje zanimanje za naš stan in naše težnje in da cenita trud in delo slovenskega učiteljstva.

Tajnikovo poročilo.

Tajnik tovariš Fran Škulj:

Slavni zbor!

Čast mi je poročati o delovanju našega društva v preteklem letu.

Ker je tovariš predsednik že omenil nekaj društvenega delovanja, hočem biti prav kratek.

Pri zadnjem 39. občnem zborovanju našega društva, ki se je vršilo 29. grudna 1907 ravnotu, ste poverili društveno poslovanje odboru, ki se je v svoji prvi seji dne 2. januarja 1908 takole konstituiral: Juraj Režek, predsednik; Luka Jelenc, podpredsednik; Fran Škulj, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik. Odborniki: Janko Likar, Andrej Rapè, Josip Gregorin, Anton Likozar, Jakob Furlan.

Odbor je imel v preteklem letu štiri seje, v katerih je reševal tekoče društvene zadeve. Vložila se je prošnja po nasvetu tovariša Janka Žirovnika na c. kr. dež. šol. svet, da dovoli učiteljiščnikom 4. letnika udeleževati se društvenih predavanj. Deželni šol. svet je prošnji ugodil z dopisom 18. marca 1908, št. 1319. Društvo je priredilo v preteklem letu dva sestanka z učiteljiščniki, ki sta bila prav dobro obiskana.

Prav bi bilo, da bi se taki sestanki tudi vbodoče prirejali. Pripomniti pa moram, da je moralno vsak društvenik dolžan priti k tem sestankom, to velja zlasti onim ljubljanskim tovarišem, ki se odlikujejo po doslednji odsotnosti vsakega zborovanja in društvenega sestanka.

V 3. odborovi seji se je sklenilo prispevati 20 K kot donesek za Jan Legov spomenik

Delegatom k „Zavezinemu“ zborovanju so bili izvoljeni tovariši: Režek, Rapè, Škulj in Likar.

Tudi o najbolj perečem našem vprašanju, ki se vije kakor morska kača po vseh naših zborovanjih, o fatamorganičnem izboljšanju našega gmotnega stanja, je odbor pri dveh sejah pretresoval. Sklenilo se je, da se uloži prošnja na deželni zbor, da nam da take plače, kakršne uživa državno uradništvo z vsemi bonitetami IX., X. in XI. činovnega razreda. To prošnjo izdela tovariš Likar. Odbor jo bo uročil v roke dež. poslanca tovariša Gangla, ki se mu izroče tudi resolucije današnjega večernega shoda celokupnega kranjskega učiteljstva.

V 4. odborovi seji se je tudi sklenilo, da se pokloni deputacija slov. dež. učit. društva za vse slovensko učiteljstvo pri dež. predsedniku dne 2. grudna ter poda vdanostno izjavo ob priliki 60letnice vladanja presvet. cesarja. Poklonitev pa je izostala, ker se ta dan niso deputacije sprejemale.

Moja dolžnost je tudi podati neko skupno sliko o delovanju vseh okrajnih učiteljskih društev. Žal, da vam ne morem o tem ničesar pozitivnega povedati. Razposlal sem „Okrožnico“ z „Izkazi“ vred meseca novembra vsem okr. društvom. Do danes sem prejel 6 popolnjenih izkazov, drugi so na dolgu. Iz teh šestih pa vam ne morem podati nikake verne slike o delovanju teh društev. — V prvem hipu bi človek obsojal to malomarnost, zlasti zaraditega, ker nam je vsem znano, da ni društveno življenje in delovanje okr. učit. društev zaspano. To kratko poročilce bi se lahko spisalo. Toda v drugem grmu tiči zajec. Deželno društvo je prišlo ob neko veljavo. Bledelo je in postajalo brezpomembno poleg napredujoče „Zaveze“. Vse učiteljstvo je zadnje čase videlo svoj spas v politiki, a ta ga je kruto varala. Vse stremljenje in vse delovanje naših društev je težilo po vnanjem efektu, pro domo pa se ni storilo ničesar. Organizacijo imamo lepo, da se nam čudijo drugi stanovi. Da, lepo, ali pa nam donaša tudi dobrih sadov? Podobni smo nekako oni „žlahtni“ dami, zaviti v kožuhovino, oblečeni v svilo, a doma nima njen otročiček srajčke. Kaj hočem s tem reči? — Vsem vam je znano, da se nam pri vnebovpijoči gmotni revščini gode, rekel bi, vsak dan nasilja vse vrste. Upreza se nas vedno boljinbolj v verige birokratizma. Vkljub temu, da imamo vse izkušnje za seboj, ne znamo ničesar na didaktiškem kakor na pedagoškem polju. Upreza se učiteljstvo v vsako delo, kadar se le komu zahoče — in to brezplačno. Naše delo se vedno bolj otežuje, bližamo se že časom, ko se bo z učiteljstvom razpolagalo, kakor s šahovimi kipci.

Tovariši, odpora ni nikjer! Molče s krvavečim srcem klonimo duha in vrat nastavljamo morda s kletvico na ustnih, a vendar molče — vsakemu jarmu. Tovariši, društvo, ki bo nam priborilo to notranjo stanovsko svobodo, notranji stanovski ponos in ugled napram oblasti, to društvo bo rešilo učiteljstvo spon in birokraške sužnosti. Poklicano je deželno učiteljsko društvo, da reši to nalogo. Loti naj se tega dela in oklenila se ga bodo okrajna učit. društva tako, kakor zasluži; društvo, ki ščiti vse in poedinca, kakor čuva dobra mati svoje dete. Dal Bog, da bi se začelo delati „post tot discrimina rerum“ vbodoče za ojačenje naše stanovske notranje zavesti, našega stanovskega zanosa, ki bo najtrdnejša veriga naši organizaciji.

S tem končam ter prosim, da naj blagovoli slavni zbor vzeti na znanje moje poročilo. (Odobravanje.)

Blagajnikovo poročilo.

Blagajnik tov. Jakob Dimnik:

Dohodki.

Društva so vplačala za l. 1907 K 30·80, za l. 1908 pa K 34·45, skupaj K 65·25, obresti od Jos. Travnove zapuščine K 225·—, Jos. Tr. zap. 2½ l. obrestim K 5100·—, delež Učit. Hran. K 55·—, vloga v Učit. Hran. št. 11 K 20·48, skupni znesek K **5465·73**.

Izdatki.

Učit. konviktu se je vrnilo K 255·—, blagajniški izdatki K 94·90, skupni znesek K 319·90.

Dohodki . . .	K 5465·73
Izdatki . . .	„ 319·90
Gotovina . . .	K **5145·83**

Volitev.

Odbor dež. slov. učit. društva se je sestavil tako; Juraj Režek, predsednik; Luka Jelenc, podpredsednik; Fran Škulj, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; odborniki: Jakob Furlan, Josip Gregorin, Andrej Rapè, Ivan Šega in Fran Štefančič.

Okrepimo svoj narod!

—P— Za razvitek vsake iznajdbe je bilo treba nejprej človeku svobodnega duha. Človek s svobodnim umom je zamogel šele opazovati prirodne moči in tudi samega sebe. Spoznal je, da je on gospodar na tej zemlji. — Razmotrival je razne stvari in prikazni ter s tem odkril vso skrivno moč, o kateri se dandanes ne čudimo in tudi ne pripisujemo več iste sile delu kaki človeškemu duhu nevidni moči, kakor se je verovalo v starem in srednjem veku. Pa tudi novejši vek ne dela v tem izjeme, zlasti pri ljudeh, ki so fanatizovani z raznimi strahovi, ki jih pa sami sploh ne poznajo, ker jih niso nikdar videli. Tega pa ne oporekam, da strah ni lepa reč, a ga je treba prej spoznati s pomočjo resnice.

Kje pa naj iščemo resnico? Gotovo v stvarnem delu. Da, zakaj edino stvarno delo učiteljstva more dvigniti človeškega duha na višjo stopnjo, kjer bo mogel naš preponižni

slovenski narod premagovati vse nazadnjaške elemente.

Zaveden, svoboden Slovenec se bo lahko boril proti vsem sovragom.

Poglejmo v zrcalo resnice — v občo zgodovino — videli bomo, da je moral naš narod veliko pretrpeti v preteklih stoletjih. Nič boljše se mu ne godi tudi še dandanes v prosvetlenem 20. stoletju v civilizovani Avstriji.

Dobro znamo, kako so naše prednike trapili in jih izkoriščali ravno isti sovražniki kot dandanes.

Kako naj se borimo, da zmagamo? Dragi mi, edino s tem, da pojdemo odslej vsi na narodno delo, na kulturno polje, kjer je treba deliti zdravega semena narodu, da se kolikormožno prej dvigne na višjo stopnjo omike.

Ne držimo rok križem, temveč pojdimo med narod!

Posnemajmo Čehe, ki so že deloma vse to premagali, kar nismo mi niti začeli.

Bratje in sestre, na delo! Poglejte in prečitajte še enkrat Peskovo brošuro „Na delo med ljudstvo“ in članek „Okrepimo svojo organizacijo“.

Če imamo še kaj zavednosti, naprej in ne nazaj, a tudi čepeti ne doma! Posnemajmo sovražnika!

Če bomo delali, bo pomagano nam in narodu. Z delom si pridobimo prijateljev.

Podlaga vsemu znanju je šola in z njo prava vzgoja. Šola bodi ljudem pravo svetišče, v katerem pridobi človeška duša zdravo hrano za življenje.

Gojenja otrok pa ne more opravljati sam učitelj, ampak na strani mu morajo stati tudi zavedni starši šolske mladine.

Starši in učitelji morajo vzajemno nastopati pri vzgoji otrok, ako hočemo imeti boljšo bodočnost.

V zadnjem času se je preskrbelo ponekod za pravi stik med šolo in domom. In to se je storilo z roditeljskimi sestanki in pa z izdajanjem lista „Domače ognjišče“ in „Naša bodočnost“.

Ker sem spoznal neprecenljivo vrednost tega lista za naše starše, zato sem sklenil, da pridobim v svoji občini v s e s t a r š e šolskih otrok za naročnike „Dom. Og.“ To se mi je tudi posrečilo. Kako pa? Spisal sem iz razrednice vse starše na polo papirja, vzel par „D. O.“ s seboj ter šel od hiše do hiše po vsaki vasi, kjer so imeli šolodolžne ali tudi mlajše otroke.

Ko stopim v hišo, me kar začudeno pogledajo, kako da prihajam k njim. Jaz ne bodi len, vzamem nabiralno polo in „D. O.“ v roke ter jim v kratkih besedah povem namen svojega prihoda.

Vsi se razvesele mojega nasveta in rečejo: „Tega je treba nam — prave vzgoje! Čim več človek zna, tim boljše je za njega. Naročili bi se že prej, če bi o tem vedeli!“

Povsod so me z veseljem sprejeli.

Vpisalo se je za „Domače ognjišče“ 40 (štirideset) staršev naročnikov. To so vsi, ki imajo otroke.

Torej, dragi kolegi in koleginje, če naberete vsak v svoji šolski občini vsaj toliko naročnikov za „D. O.“, sem gotov, da se v nekoliko letih mnogo izpremenijo in poboljšajo razmere v našem narodu. Vsi troti bodo šli premagani iz panja!

Ljudstvo bo samo spoznalo po dobrem delu, da so učitelji njegovi prijatelji.

Želel bi, da bi tudi nadalje, vsaj še eno leto bila priloga listu „Naša bodočnost“, ki jo naj starši mladine tudi spoznajo, da jo pozneje tudi lahko naroče svojim otrokom,

Še je čas! Stopite vsi na noge v teh dneh, da preskrbite novih naročnikov za „Domače ognjišče“.

Čuvajmo svojo deco!

(S Koroškega.)

Na Koroškem živi blizu 370.000 prebivalcev, od katerih je 120.000 Slovencev, drugi so pa Nemci. Iz dejstva pa, da Nemci tolikega števila Slovencev ne pustijo več veljati, razvidimo, kaj oni žele. Nemci hočejo naš slovenski jezik popolnoma iztrebiti, nas Slovence prejalislej ponemčiti, to pa v prvi vrsti s tem, da dobijo nemški učitelji, uradniki in trgovci med nami dobre življenske pogoje, ne da bi se jim bilo treba priučiti našemu jeziku. Katerih sredstev se Nemci v dosego tega neblagega cilja že poslužujejo, ni vsakemu znano; zato si oglejmo to početje naših sosedov ter iščimo dalje sredstva zoper protinaravno ponemčevanje in narodni naš pogin. Boj Nemcev proti nam se vrši že od pamtiveka. Vprašajmo se, jeli boj neizogiben in morda za Nemce potreben? Ali ni mogoče, da bi obe narodnosti že enkrat sklenili mir in se sporazumeli? Ali ne bi bilo to za prebivalce naše dežele v gospodarskem pogledu najkoristnejše? Da, gospodarsko koristen bi bil mir med obema narodoma ne samo za Slovence, ampak tudi za Nemce, toda pri ponemčevanju Slovencev trpi nemško prebivalstvo neznatno malo, skoraj bi rekli, nobene škode, še več, celo dobiček imajo pri tem, da dobi nekaj izobraženih Nemcev dober kruh med nami. Vrhutega se vrši ves boj proti nam, mehkemu narodu, tako lahko, gladko, brez posebnih denarnih stroškov na strani Nemcev in poleg tega služi boj še v njih lastno zabavo. Zategadelj ni misliti, da bi Nemci sami od sebe opustili ta boj, nehal bo šele, ko bodo enkrat vsi Slovenci spoznali, kaj je zrno, kaj pleve, kaj dobro, kaj slabo, kaj jim koristi in kaj le škoduje. Šele ob tem spoznanju bo naš narod zahteval enoglasno ter dosledno svoje postavne in naravne pravice, ki se mu bodo, akoravno nerado, morale dati. Koliko bi bili lahko mi Slovenci v gospodarstvu in sploh v kulturi dosegli, če bi se ne izgubilo toliko dragocenih moči v boju zoper ponemčevalne poizkuse Nemcev in če bi imeli v resnici l j u d s k e š o l e v pravem pomenu te besede. In tudi Nemci, čeravno mislijo, da so že na vrhuncu kulture, bi imeli še marsikaj potrebnejšega ukreniti, nego Slovence izpodrivati in oškodovati. Delali bi naj med svojim narodom proti kugi pijančevanja, poučevali nevedneže, podpirali ubožce ter sploh s poukom in z denarjem skrbeli za duševno in telesno blaginjo svojih narodnih bratov. T o d a N e m c i d a n d a n e s n i s o p r i s t o p n i z a t a k o r a z m i š l j e v a n j e! Geslo nemške politike je danes le podjarmljenje Slovencev, ponemčevanje dežele, izpodrivanje Slovencev s slovenske zemlje. Vse je na to preračunano, V tem smislu delujejo naše utrakvistične šole, vsa nemška društva, vsi uradniki, učitelji ter ves nemški kapital. M i r b i s i m i k o r o š k i S l o v e n c i m o g l i k u p i t i d a n e s l e z a e n o c e n o: č e s e o d r e č e m o v p r i d N e m c e v v s a k i b o d o č n o s t i, v s a k i s a m o s t o j n o s t i k o t n a r o d. Slovenec bi se moral vsemu odreči ter pomagati celo Nemcem nasproti lastnim slovenskim rojakom do zmage. Tako je danes stališče nemške politike in s tem moramo računati in po tem urediti vse naše korake. Sramotno je sicer za veliki nemški narod, da ne išče svoje velikosti in svojega napredka sam v sebi, ampak v tem, da ovira bolj šibke narode v napredku in na njih izkuša svojo moč; toda to je dejstvo, ki ga mi Slovenci, ki smo dobri in še preveč miroljubni, ne bomo izpremenili, a ga tudi ne moremo in ne smemo mirno prenašati. Še jastreb, torej neumna žival, se postavi naravnost divje v bran, če mu hoče oropati kdo mladiča iz gnezda, In mi Slovenci naj bi se ne smeli braniti, če nam Nemci jemljejo slovensko deco v nemške šole in jih tamkaj oskrunijo na njih narodnem značaju ter delajo iz njih zasramovalce slovenskega materinega jezika in slovenskih šeg?! Res da je marsikomu dobro in koristno, če zna nemški toda iz zgolj ljubezni do nemščine ne smemo zanemarjati ali celo zavreči svoje mile materinščine! Saj se morajo tudi Nemci kakor drugi narodi učiti tujih jezikov, a vzlic temu ostanejo le zvesti svoji materini besedi, kar je ne le pametno, ampak tudi značajno in moralno, ker .ako zahteva vsakega dolžnost. da ne zabi naroda, iz katerega je izšel. Za vsako ceno moramo varovati svoj narodni značaj in posvetiti vso skrb zlasti dobri, v narodnem pogledu pravični ljudski šoli!

Čeravno nočemo biti sovražniki Nemcev, moramo pa sovražiti ter obsojati njih nazadnjaštvo in njih prokletstva vredno početje, da hočejo slovenskemu narodu odtujiti njegovo mladino in tudi nezavedne naše rojake. Napraviti hočejo iz njih zaničevalce slovenske besede ter posebno nasprotnike izobraženejših Slovencev, ki se potegujejo za pravice slovenskega naroda v šoli, v uradih in v vsem javnem življenju.

Kakor se Slovencem lepo prilega miroljubnost, prizanesljivost in mehkota srca v zasebnem življenju in v javnem občevanju s prijatelji, znanci in z drugimi ljudmi, t o l i k o n a m t e l a s t n o s t i š k o d u j e j o. č e s e j i h d r ž i m o, k a d a r s e i m a m o p o t e g o v a t i z a p o l i t i š k e p r a v i c e i n k o r i s t i. Pomislimo vendar, da se v politiki ne delijo milodari, posebno malim strankam ne; ko še s prošnjami ne dobimo svojih pravic, nam ne preostaja drugega, kakor da dosledno in odločno terjamo vse, kar nam gre po postavi!

Italijansko vseučiliško vprašanje in Slovani.

Pod tem naslovom priobčuje zagrebški „Obzor“ zanimivo pisan članek, v katerem pisec kaj primerno označa vplivanje italijanske vlade na reševanje italijanskega vseučiliškega vprašanja. To vprašanje — pravi — se odteza sklepom predstaviteljev avstrijskih narodov in voditeljev avstrijske notranje politike. Italijansko javno mnenje na tej in oni strani že proslavlja zmago irredente in njenega glavnega pokrovitelja: italijanskega ministra Tittonija. Italijani smatrajo, da se kmalu pojavi v Trstu italijansko vseučilišče, ravno v Trstu i n t o k o t ž r t e v a v s t r o - i t a l i j a n s k e m u z a v e z n i š t v u.

Ali o tem bo vendar še govora v avstrijskem parlamentu. A če tudi vlada vendar dobi večino za svojo politiko tesnosrčnosti in izdajstva na slovanskih interesih, pa bodo primorski Slovani imeli vsaj to zadoščenje: v primernem času prodere v javnost resnica o prekrasnih razmerah primorskega Hrvata in Slovenca, ki jih vzdržuje avstrijski zistem. Obenem bo tudi prilika, da se širša slovanska javnost opozori, n a p r a v i p o m e n T r s t a z a j u ž n o i n s e v e r n o S l o v a n s t v o. Ako se posreči razpršiti stari predsodek v slovanskem svetu, da je Primorje, posebno pa Trst, čisto italijanska narodna posest, kjer nimajo Hrvatje in Slovenci prav ničesar iskati, moramo dobiti kompenzacijo za udarec, ki nam prihaja preko Dunaja — iz Rima.

Narodna zavest v Primorju se je razvila naglo in povsod v obliki neizprosne borbe za revindikacijo. Zato so Italijani proglasili svoj „Trieste o nulla“. Primorski Slovani ne morejo ostati pasivni in se ne smejo dati zavesti o zatrjevani „pravičnosti“ italijanske „klturne“ zahteve, zakaj tu gre v resnici za narodno borbo dveh plemen.

Člankar zavrača potem temeljito in nepobitno znano italijansko kleveto, kakor da bi bili mi pandurji avstrijske vlade. Smo-li avstrijski pandurji, ako se borimo za izvedenje **svojih teženj?!** Mi ne moremo dovoliti, da bi prišel italijanski element do tolike politiške sile, da bi mu ne trebalo niti računati več z nami. Naš odpor ni naperjen proti kakemu italijanskemu **kulturnemu** vprašanju, ampak le proti geslu „Trieste o nulla“.

Članek dokazuje tudi opravičenost junktima med italijanskim vseučiliškim in našim šolskim vprašanjem.

Zaključuje pa: Ne, samoubojstva nočemo izvršiti. Ako podležemo, podleči hočemo z orožjem v roki. A l i n a š i b o r b i s e s m e h l j a z m a g a. Za obupavanje ni razloga. Mi se borimo za pravično stvar: za svojo kožo, z a p o g o j e s l o v a n s k e g a o b s t a n k a v P r i m o r j u i n p o s e b n o v T r s t u. Mi računamo na uresničenje idealov vseskupne domovine. Toliko njim, ki jim ni prav, da — smo živi!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj ima svoj glavni zbor v nedeljo, dne 10. prosinca 1909 ob 10. uri dopoldne v šoli na Zidanem mostu po sledečem dnevnem redu:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi in društvene zadeve.
3. Tajnikovo poročilo o društvenem delovanju v minolem letu.
4. Blagajnikovo poročilo o stanju društvene blagajne in volitev dveh računskih pregledovalcev.
5. Volitev novega odbora.
6. „Naš položaj.“ Predavanje tov. Peska.
7. Določitev društvenine za l. 1909.
8. Določitev knjig in časnikov, na katere se bo društvo naročilo.
9. Reorganizacija soc. odseka.
10. Slučajnosti in nasveti.

Slovenjebistriško učit. društvo ima v četrtek, dne 14. prosinca t. l. ob 10. uri predpoldne v čitalnici v Slov. Bistrici občni zbor z naslednjim vzporedom:

1. Zapisnik.
2. Dopisi ter letno poročilo predsednika.
3. Poročilo blagajničarke.
4. Poročilo socialnega odseka.
5. Volitve.
6. Slučajnosti.

K polnoštevilni udeležbi vabi

društveni odbor.

Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer ima svoj občni zbor v četrtek, dne 14. januarja ob 10. uri predpoldne v Ljutomeru. Vzpored:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi.
3. Poročila tajnikovo, blagajnikovo, knjižničarjevo in pevovodjevo.
4. Volitev novega odbora.
5. „Nekoliko naše organizacije“ poroča J. Tomažič.
6. Slučajnosti.

Častna dolžnost vsakega člana je, da se udeleži obč. zbora. — V slučaju slabega vremena se zborovanje preloži. Odbor.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico ima svoje glavno zborovanje dne 14. januarja 1909 ob pol 11. uri. Ob 10. uri odborova seja. Dnevni red:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. Poročila o društvenem delovanju v minulem letu.
4. Volitev društvenega odbora.
5. Predlogi, nasveti i. dr.

Imenom odbora

P o ž e g a r, t. č. načelnik.

Učiteljsko društvo za šentlenartski okraj ima svoj občni zbor v četrtek, dne 14. januarja 1909, ob 11. uri dop. v Št. Lenartu s sledečim dnevnim redom:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. Poročilo o delovanju v okr. šol. svetu (tov. Škrjanc).
4. Letno poročilo tajnikovo in blagajnikovo.
5. Volitve.

Pričakujem polnoštevilno udeležbo že zaradi 5. točke, ako Vam je drugače vseeno, ali se vidimo kdaj ali ne. S tem pa ne delam zase reklame, ker zaradi slabega zdravja predsedništva pod nobenim pogojem prevzeti ne morem.

Želim veselo in srečno novo leto vsem, samo 14. jan. nedošlim brezbrižnežem ne.

J. K o p i č, predsednik.

Srednjesolski vestnik.

** **Odlikovanje.** Profesor v Celovcu dr. Jakob Š k e t je dobil povodom upokojitve naslov vladnega svetnika. — N a s l o v š o l s k e g a s v e t n i k a je dobil Gustav N o v a k, profesor na goriški gimnaziji.

** **Idrijska realka podržavljena.** V državnem proračunu se nahaja tudi postavka o podržavljenju mestne realke v Idriji.

** **Doklade za zasluge na znanstvenem in pedagoško-didaktiškem polju** sta dobila šolski svetnik in profesor na nemški gimnaziji v Ljubljani Alfonz P a v l i n ter šolski svetnik in profesor na II. drž. gimnaziji dr. Janko B e z j a k, in sicer vsak po 400 K.

** **Iz profesorske službe.** V VII. čin. razred je pomaknjen profesor na učiteljišču v Ljubljani Anton F u n t e k, in sicer s 1. januarjem 1909. — Provizorični glavni učitelj na učiteljišču v Kopru Fran V e r b i č je dodeljen v službovanje I. drž. gimnaziji v Ljubljani. Suplent na realki v Ljubljani dr. Josip J e r š e je imenovan veroučiteljem na nemški gimnaziji v Ljubljani.

Književnost in umetnost.

Spomini na francosko dobo. Ob stoletnici Napoleonove „Ilirije“ namerava Matica Slovenska izdati „Zbornik“ o zgodovini naših dežel v tedanji dobi. Važen zgodovinski vir pa je vestno sporočilo narodovo, ki se izraža v raznih pripovedkah, anekdotah, pesmih. Zdaj je še najti mnogo blaga te vrste med ljudstvom, a skoro bode izginilo popolnoma. Da otme pozabljivosti ljudske spomine na francoske čase, je sklenila Matica, jim posvetiti posebno knjigo. — Zato nujno prosi svoje člane, da bi blagovolili sodelovati pri nabiranju tega narodnega blaga. Vpoštevati je zlasti: pripovedke o bojih s Francozi, narodne pesmi o Napoleonu in Francozih, pregovore, pisma in zasebne rokopisne podatke, krajevna imena, narodne izraze (morda tudi običaje), ki so francoskega izvora (n. pr. „mêr“, „fronk“), tudi podobe, orodje, knjige in napise iz francoske dobe, izkratka vse, kar je še preostalo sledov nekdanjega francoskega vpliva na zgodovinski razvoj našega naroda. — Iz črnomaljskega okraja nam je že došla zbirka takih spominov; treba jo je le še izpopolniti s poročili iz drugih krajev naše domovine. Vsako poročilo bode dobro došlo. One gospode in društva, ki bi hotela prevzeti nabiranje tega gradiva v svojem okraju, prosimo, naj naznanijo svoja imena „Matici Slovenski“ v Ljubljani. — Odbor „Matice Slovenske“.

Politiški pregled.

* **Politika v Bulgariji.** Kakih petsto let po Kristu je udrlo finsko-uralsko pleme preko južne Rusije in dalje ob spodnjem Dunavu v staro pokrajino Mezijo, kjer je živel velik slovanski rod. Podvrgli so si tega s silo svojega orožja, a Slovani so stali kulturno mnogo višje in tako se je zgodilo, da so sprejeli zmagovalci mnogo na jeziku, veri in družabnih navad premaganih. S tem pa so bili na najboljši poti, da se pomešajo z avtohtonim prebivalstvom v en sam narod. To se je res zgodilo, to so današnji Bolgari.

Francoski publicist René Pinon katerega obširne študije „L' Empire de la Méditerranée" in „La Lutte pour le Pacifique" — prva v maročanskem vprašanju, druga o povodu in uspehu ruske-japonske vojne — sta doživeli že drugo izdajo, je napisal šeststo strani obsegajočo razpravo „L' Europe et L' Empire ottoman" kot prinos k orijentalskemu vprašanju.

V tej znameniti razpravi, ki je izšla v Parizu v oktobru lanskega leta, pravi na strani 455. o Bolgarih med drugim sledeče: „Ta mešanica daje Bolgarom getove karakterne poteze, ki jih ne najdemo niti pri Srbih, niti pri Poljakih, kjer je ostala slovanska kri jako čista. Bolgari niso tako živahne in sijajne fantazije kakor njih srbski sosedje, ali so bogati na onem čutu za gospodstvo in disciplino, ki je posebno lasten tartarskim, turškim in mongolskim plemenom; lažje jih je vladati in voditi od ostalih Slovanov... Slovan ljubi pesem in petje, njegovo jedro je čuteče, bogato, subtilno; zanimajo ga mistične sanje, socialne utopije; on je individualist in tudi anarhist; Bolgar stremi po koristnih in praktičnih stvareh; on je kmet in vojak, dobičkaželjen; vztrajen delavec; rezek napram sebi in drugim... on ima tiste lastnosti, ki jih je imenoval prezident Roosevelt nekega dne „velike potrebne čednosti", brez katerih ne more noben narod stvoriti močnega državnega organizma."

Ta karakterizacija se nam zdi jako značilna in navajamo jo v daljšem izvlečku zaraditega, ker se strinja popolnoma z mnenjem, ki smo ga mi napravili, kolikor smo imeli doslej prilike kontakta s prebivalstvom kakor z deželo Bolgarsko.

Skoro petsto let so bili Bolgari neposredni podložniki Turkov, ravno tako kakor njih sosedje v Srbiji in Hercegbosni.

V drugi polovici 90tih let je prodrl glas „raje" v sosednjo Rusijo, in ruski narod se je oborožil in hitel na Balkan. Tako pa je bilo že dolgo tudi v konceptu carskega dvora.

Kmalu po novem letu 1878. je primarširal ruski general Gurko v današnjo Sofijo in tega dne (4. januar) je nehalo tudi gospodstvo Turkov v Bolgariji. Več tisoč turških hiš so požgali zmagovalci; v mošejah so bili nastanjeni lazareti in vojne shrambe. Na berlinskem kongresu je bila ustanovitev Bolgarije sklenjena, a v veliko manjšem obsegu, kakor so morali privoliti Turki Rusom v Sv. Štefanu tik Carigrada. Kneza pa naj si voli dežela sama.

Prvi bolgarski sabor, ki se je sešel v Trnovem na pomlad 1879, si je izbral knezom batenberškega princa Aleksandra, nečaka kasnejšega ruskega carja Aleksandra III. „Car osvoboditelj" Aleksander II., ki so mu postavili Bolgari ne dolgo tega velik spomenik pred svojim saborom (impozantni jezdec je delo italijanskega kiparja Zaccija), je padel 1881, tri leta po osvoboditvi Bolgarov kot žrtev atentata.

Batenberški princ se je hotel od ruskega vpliva popolnoma emancipirati. Ko so se uprli Bolgari v južnem delu, ki je bil navadna turška pokrajina, se je moral zavzeti zanje tudi Aleksander, ako ni hotel docela nasprotovati ljudski volji. Vzhodna Rumelija se je odtrgala od Turčije tako, da je plačevala samo letni tribut; njen glavar pa je bil potrjen od sultana. Seveda ni mogel biti ta glavar nihče drugi kakor vsakokratni bolgarski knez.

Ruski car je svojemu nečaku jako zameril, da je prelomil berlinski traktat s tem, da je sprejel brzojavni poziv plovdivskih revolucionarjev, ki so se odtrgali od Carigrada in združil južno Bolgarijo s severno. Batenberžan se je naposled odpovedal prestolu prostovoljno, ker ni mogel svojega mogočnega strica potolažiti. V juliju 1887 je bil izvoljen Koburžan Ferdinand novim knezom.

Kmalu, ko je postala Bolgarija avtonomna kneževina, se je začelo v deželi tudi že strankarsko gibanje.

Z ruskimi generali in oficirji je prišel v novo državo tudi mogočni ruski vpliv. Proti temu je nastala kmalu opozicija: konservativci so stali na strani ruskega carja, liberalci pod vodstvom Stambulova so bili za emancipacijo.

Konservativci so se opirali na armado, liberalci so imeli mase ljudstva za seboj, ki nikakor ni hotelo v novo varuštvo, komaj ko se je oprostilo carigrajskega. Batenberžan je izpremenil ustavo na pritisk konservativcev (1881) in ti so ga dobili s tem popolnoma v svoje roke.

Aleksander je zahteval, da demisionirajo nekateri v njegovi armadi službujoči ruski generali, ki jih je opozicija zlasti črtila, toda generali so mu odgovorili, da so dolžni pokorščino samo carju.

Aleksander je stopil po tem v neposredno zvezo z liberalno opozicijo in je proglasil (1883) dve leti prej odpravljeno ustavo iznova.

Tik pred svojo odpovedjo je poveril vlado svetu treh liberalcev, najhujših nasprotnikov Rusije: Stambulovu, Karavelovu in Nikiforovu. Pod njih vplivom so poklicali poslanci v ta namen sklicanega velikega sabora — dvakrat po 203 mož — Ferdinanda v deželo.

Stambulovci, narodni liberalci, so bili dolgo časa gospodarji situacije. Pri zadnjih saborskih volitvah so dosegli popolen poraz. Njih današnji vodja, advokat Genadjev — v Bolgariji so skoro vsi politiški voditelji advokatje — zapoveduje le še majhni frakciji, fragmentom nekdaj tako sijajne stranke. Njih strankarsko glasilo je trikrat na teden izhajajoči „Novvjek". Frakcijo, ki stoji v tej stranki, tako da nima svojega imena pa vendar nekatera divergujoča načela, vodi odvetnik Tašev. njena načela pa zastopa „Svoboda", ki izhaja trikrat na teden.

Narodni liberalci, nekdanji bolgarski „mladi" so postali kaj kmalu najstarokopitneja stranka v deželi. Njih dediči so postali demokratje, ki jih vodi v Besarabiji rojeni Malinov. Mož je advokat po poklicu in jako izobražen. Svoje študije je končal v Rusiji in Franciji. Glavni organ demokratov — izmed katerih so izbrani tudi ministri — je trikrat tedensko izhajajoči „Preporec" (Zastava).

Progresiste, progresivno-liberalne ali po svojem starem vodji Dragán Cankovu tudi Cankoviste imenovane, vodi faktično mladi odvetnik Stojan Danev, zakaj Cankov šteje že nad osemdeset let. Strankarsko glasilo progresistov je „Blgarija", ki izhaja v Sofiji po trikrat na teden.

Odcepek nekdanjih Stambulovcev so nadalje liberalci, ki jih vodi odvetnik Radoslavov in se zato pristaši te stranke tudi Radoslavisti imenujejo. Svoja načela zastopajo v glasilu „Narodni pravá", v Sofiji izhajajočem dnevniku. Frakcijo v stranki — slično, kakor smo videli pri Stambulovcih — vodi Tončev, zato se je prijelo njenih pristašev ime Tončevisti. Imajo svoj posebni organ „Svobodno slovo", ki izhaja trikrat na dan.

Narodno stranko — narodna pártija ali narodnjaci po bolgarski — vodi za Čankovem najstareji strankarski vodja Tešov, eden izmed bolgarskih bogatašev. Vodstvo stranke je prevzel po smrti odvetnika Stojilova. Njen organ je dnevnik „Mir", pri katerem sodeluje tudi naš rojak F. K. Tuma kot dopisnik.

Izmed doslej imenovanih šestih strank je troje reakcionarnih — Stambulovci, Tončevisti in Radoslavisti — ostala polovica je napredneja — demokratje, progresisti in narodna stranka. Vse pa stoje na programih, ki jim vsak čas lahko omogočijo postati vladna stranka, ako si morejo pridobiti simpatij volilcev.

Na ekskluzivnem, radikalnem stališču stoje tri politiške skupine: najnovejši bolgarski politiški pojav zemljedelci, radikalci in socialisti.

Zemljedelci, zemledelčeska pártija, tudi agrarna ljudska stranka imenovana, nima doslej še nobenega izrečnega voditelja, zakaj prenova je in prerahlo konstelirana; da bi reprezentirala enoten faktor. Nastala je šele tekom volilne borbe v lanskem poletju. Kolo, okolo katerega se vse suče, je morda Dragijev, bivši socialist. Njih glasilo je tednik „Zemledelčeska zaščita".

Stranka, ki je nastala po odcepljenju radikalnega krila demokratov pred kakimi osmimi leti, so radikalni demokratje, kratko radikalci imenovani. Vodi jo odvetnik Najčo Canov; njen organ je „Demokrat", ki izhaja trikrat na teden.

Socialni demokratje so razdeljeni sedaj v tri frakcije: sploh so razcepljeni, odkar se je stranka pojavila v Bolgariji, tako da se je o tem tudi že po nemških socialističkih revijah često pisalo.

Pred tremi leti so bili razdeljeni socialisti v dva tabora. Strogo ortodoksni v Marxovem smislu so bili takozvani „tesni" pod vodstvom odvetnika Blagojeva s svojim glasilom „Rabotničeski vestnik"; na manj ekskluzivno stališče, nekako v smislu nemškega revizjonista Bernsteina, so se postavljali „široki", ki jih vodi advokat Janko Sakizov in ki zastopa svoje principe v „Rabotničeski Borbi" dvakrat na teden izhajajočem listu.

Od „tesnih" so se odtrgali nekoliko manj ortodoksni kot „proletarij". Vodi jih Bakalov, njih organ je enako imenovan tednik.

Pri tako bujni razcepljenosti je lahko umljivo, da igrajo vmes razni osebni in slični malo politiški momenti veliko ulogo. Programi vseh strank, ako izvzamemo Stambulovce, agrarce in socialiste, so si jako slični in kadar se ima ljudstvo odločiti za to ali ono stran, ne gre toliko za načelna vprašanja, kakor kdor zna razviti večjo ali uspešnejo agitacijo.

Danes so na površju demokratje. V saboru štejejo 172 mož, tako da pripade na vse ostale stranke komaj 32 mandatov in še od teh jih je v posesti agrarcev 23! S tem pa ni nikakor rečeno, da ne pride lahko pri prihodnjih volitvah — vrše se vsako peto leto — popolnoma novi elementi na površje.

T.

* **Revolucionarna propaganda na ruskih šolah.** Iz Rige poročajo, da je zaradi socialno-demokraške propagande na šolah v Mitavi rigško vojno sodišče od 11 obtoženih učencev in učenk dva obsodilo na štiriletno prisilno delo, enega pa na pregnanstvo v Sibirijo.

* **Madjarizacija Hrvaške.** Ena zadnjih številk „Magyar Hirlapa", glasilo ministra grofa Andrassyja, se bavi na uvodnem mestu z nalogami bana barona Raucha, ki ima misijo, da izvrši načrt njegovega očeta, to je, da pomadjari Hrvaško!

* **Vseslovanska novinarska zveza.** Graška „Tagespost" poroča, da je ministrstvo za notranje stvari dovolilo ustanovitev vseslovanske novinarske zveze. Zveza ima namen, da združi vsa slovanska novinarska društva, naj imajo sedež v katerikoli državi. Politiška in verska vprašanja so izključena.

* **Srbske zahteve.** Londonski „Daly Mail" poroča iz Belgrada, da je srbska vlada prejela od porte noto, v kateri se srbski vladi obeta, da bo Turška ob merodajni konferenci podpirala srbske zahteve. Te zahteve so: garancije za popolno avtonomijo Bosne in Hercegovine ali pa teritorialne kompenzacije.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Jakobinca Dimnikova iz Ljubljane **2 K**; tovariš Ivan Schmeidek iz Rov **6 K**; tov, Josip Kobal iz Dolenje vasi pri Senožečah **2 K**; učiteljstvo v Rajhenburgu **6 K**. Skupaj **16 K**. Bog plati!

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: P. n. gg. „Zaplotniki" v A. Seidlovi restavraciji pri „Južnem kolodvoru" v Ljubljani, pokroviteljino **200 K**; županstvo mestne občine Metlika zadnji rok pokroviteljine **50 K**; Učiteljsko društvo za Trst in okolico, drugi rok na račun pokroviteljnine, **50 K**; č. g. Milena Kiferle. učiteljica ženskih ročnih del v Medvodah **5 K** od prodanih knjižic „Slovenska abeceda za ženska ročna dela", Narodna Čitalnica v Vipavi **4 K**; g. Ivan Krajnik, nadučitelj na Blanci, **3 K** v spomin na nepozabno rajno soprogo Uršulo ob obletnici njene smrti; neimenovan iz Kranja 30 vinarjev. Bog plati! Živeli učiteljski dobrotniki!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali: Vekoslav Vijolica z geslom: „V narodu je moč in narod smo mi!" tov. Alojzij Kecelj iz Ljubljane; tov. Lavric Perko iz Poljan; tov. Albin Štrekelj iz Škocijana. Bog plati!

Učiteljski sklad: Učiteljstvo, zbrano na zaupnem shodu dne 29. m. m. v Narodnem domu v Ljubljani, zložilo **47·50 K**, Živeli naslednik!

Neenaka božična darila. Slovenska ljudska stranka je dobila proti predlogu mestnega šolskega sveta svojega nadučitelja „extra statum", nemška pa brez predloga deželnega šolskega sveta svojega stalnega deželnega nadzornika. Čudna so res pota gospodov!

Vse po dvoje! Na Kranjskem imamo sedaj nemške in slovenske okrajne šolske nadzornike, nemškega in slovenskega deželnega šolskega nadzornika. Mogoče, da dobimo tudi dva deželna predsednika, nemškega in slovenskega, sčasoma pa celo po dvoje okrajnih glavarjev,

Ljubljanski občinski svet je izvolil v zadnji seji v c. kr. mestni šolski svet za bodočo šestletno dobo gg. Ivana Milohnojo in dr. Karel Trillerja.

Ljubljanskim otroškim vrtnaricam je občinski svet izboljšal njih prejemke in sicer vsaki za 300 K. Po tej uvedbi bodo imele otroške vrtnarice boljšo plačo kakor pa ljudski učitelji z usposobljenostnim izpričevalom in z izpričevalom za meščanske šole! Znamenje razmer.

Knjiga „Proste spisne naloge učencev krškega in litijskega okraja" se dobi pri založniku: Pedagoško društvo v Krškem, ljubljanski tovariši pa jo dobe tudi v knjigarni L. Schwentnerja. Cena s poštnino vred K 1·10. Ne naročajte tedaj knjige pri „Učit. tiskarni"!

Prof. Fr. Hauptmanove računice za meščanske šole, ki izhaja v c. kr. zalogi šolskih knjig, je dotiskan II. del, III. se tiska proti koncu.

Neznačajnost nekateri zagovarjajo, sklicevaje se na slavne može, n. pr. Napoleona in Bismarka, ki sta s svojo lokavostjo in brezbrižnostjo večkrat uporabljala najpodlejša sredstva v dosego svojih sebičnih namenov. Za oba pa velja izrek modrijana: „Vse slabo, kar se ne poboljša, žalostno pogine." Oba Napoleona sta naredila prav žalosten konec in tudi nekdaj vsemogočni Bismark je končal svoje življenje v preziranju in togi. Da njegov spomin sedaj obtežujejo s kamenitimi spomeniki, njemu nič ne pomaga. — Resnični je pač nemški pregovor: „Ehrlich währt am längsten". In tako je prav! Drugače bi vsi naši klasiki, ki uče človeštvo morale in poštenosti, spadali med staro šaro.

Današnja številka „Učit. Tovariša" ima prilogo „Kmetovalec".

Prijatelji naobrazbe so vsekakor krščanski socialci na Gornjem Avstrijskem. Uvesti hočejo le šestletno šolsko dobo in poldnevni pouk. Občine vlagajo sedaj prošnje, da se to uvede in če se jim posreči, bodo imeli na Gornjem Avstrijskem le trileto šolsko dobo, zakaj šest let poldnevni pouk je vendar le triletna šolska doba in to uvesti je mogoče vse v okviru „bisera avstrijskih postav" kakor imenujemo državni šolski zakon. Da delujejo ti ljudje sistematično na poslabšanju šolstva kaže jasno, ker so že z zakonom z dne 29. decembra 1907 pripravili možnost, da uvedejo zgorajšnjo namero. Da bi pridobili tudi učiteljstvo za svoje namene, so v omenjeni zakon sprejeli naslednjo točko (§ 28): Lehrpersonen der III. und IV. Kategorie (Lehrer I. und II. Kl.), welche den Halbtagsunterricht (§ 7 des Gesetzes vom 2. Mai 1883, R. G. Bl. Nr. 53) oder den nach sechsjährigem Alltagsbesuch abgekürzten Unterricht (Ministerialverordnung vom 14. Februar 1884 Z. 2684) durch ein ganzes Jahr (sic!) ununterbrochen an Volksschulen erteilen, erhalten eine Jahresremuneration von 100 K und im Falle erhöhter Mehrleistung in beider Hinsicht eine Jahresremuneration pr. 200 K. Diese Remuneration behalten bezeichnete Lehrpersonen nach mehr als zehnjährigem ununterbrochenen Bezuge als eine in das Ruhegehalt einrechenbare Personalzulage." — To so prijatelji izobrazbe in — učiteljstva.

Principi naučnega ministra. Na zborovanju antialkoholikov, ki se je vršilo pred dvema mesecema na Dunaju, je vzbudilo veliko ogorčenje poročilo, da je naučni minister odbil prošnjo deputaciji, ki ga je prišla prosit, naj bi dovolil, da se uvedejo v srednjih šolah antialkoholna društva. Zagovarjal je naučni minister svoje stališče s principom, da srednješolci ne smejo biti udje kakega društva. Ne dolgo po tej avdijenci pa se je zaznalo, da je ravno isti naučni minister, ki ima tako trdne principe, dovolil, da se smejo uvesti za srednješolce — Marijine družbe.

Vladni svetnik vitez Kaltenegger v Ljubljani, eden najbolj ošabnih gospodov, kar jih premore birokratizem, je bil, kakor se da zanesljivo sklepati, glavni svetovalec barona Schwarza v zadevi imenovanja Belarja za dež. šol. nadzornika in ga je namenoma speljal na led. Kaltenegger pozna predobro kranjske razmere, da ne bi vedel, da takega čina ne preživi noben deželni predsednik. Vitez Kaltenegger pa hoče postati — dvorni svetnik. Račun je tedaj jako prozoren: Schwarz v penzijon. Chorinsky deželni predsednik — Kaltenegger pa dvorni svetnik. Pase bo temeljito zmotil! Račun je le v toliko pravi, da pojde Schwarz v penzijon, vse druge karte se bodo pa zmešale.

Umrl je pri Sv. Ivanu pri Trstu g. Ivan Grmek, oče tovariša A. Grmka. Naše sožalje!

Na umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani bo poučeval telovadbo Josip Baran, delovodja učnega in poizkusnega zavoda za pletenje košov na Dunaju in vodja potovalnega pouka v Ljubljani.

Osebne vesti. Dosedanja suplentinja v Črnem vrhu Roza Jovanova je imenovana za provizorično učiteljico istotam. Učiteljica Roza Junis v Toplicah-Zagorju je zaradi bolezni dobila dopust in pride na njeno mesto za suplentinjo učiteljica Lavra Schüller.

Novi deželni šolski nadzornik za Koroško. Profesor na celovškem učiteljišču Hans Benda je postal deželni šolski nadzornik.

Umrl je dne 30. grudna 1908 na Pilštajnu po dolgi, mučni bolezni tov. Jožef Čižek, vpokojeni nadučitelj na Pilštajnu, v 75. letu svoje starosti. Vrlemu narodnjaku in odkritemu prijatelju blag spomin!

† **Josip Thuma.** V Radovljici je umrl po kratki, a mučni bolezni Josip Thuma, nadučitelj v pokoju. v lepi starosti 70. let. Pokojnik je služboval zadnji čas v Radovljici. Pokoj blagemu tovarišu! — Nekrolog objavimo prihodnjič. —a.

Peti izkaz prispevkov za spominsko ploščo Strmšku. Darovali so gg.: A. Gradišnik, nadučitelj v Celju, 2 K; F. Šetinc. nadučitelj v Prevoju, 2 K; Učit. društvo za okraj Št. Lenart, 10 K; P. Flere, nadučitelj pri Sv. Štefanu, 5 K; F. Krajnc, nadučitelj pri Sv. Barbari, 2 K; I. Glinšek učitelj v Gaberju, 2 K; A. Cajnko, šolski vodja v Razborju, 2 K. Skupaj 25 K in že prej izkazanih 450·26 = 475·26 K. Gospod A. Kosi, učitelj v Središču, je poslal kot prispevek spevoigri „Letni časi" in „Slava domovini" v vrednosti 6·80 K.

K. Šumer.

„Naročilni listi" so razposlani. Žal, da se je njih tiskanje zakasnilo tako, da jih ni bilo mogoče še pred Božičem razposlati, a

sedaj so že razposlani na vse slovenske šole na Štajerskem. Kdor ga pomotoma ni dobil, naj se nemudoma zglasi po dopisnici pri predsedniku soc. odseka „Zveze“, tov. A. Pesku v Narapljah pri Ptujski gori. Tovariši, tovarišice blagovolite naročilne liste izpolniti in takoj vposlati, da se naročanje listov ne zakasne.

„Naročilni list“ soc. odseka „Zveze“ sta vposlala izpolnjen med drugimi že tudi dva c. kr. okrajna šolska nadzornika ter sta si naročila časopise za leto 1909 potom soc. odseka „Zveze“. Čast njima! Tovariši in tovarišice, posnemajte nju!

Na Dunaju je zborovala „Zveza c. kr. šolskih nadzornikov“. Poročilo priobčimo prihodnjič.

Objava. Gospode tovariše krškega okraja, ki nameravajo naročiti Berlepscheve po naravi posnete ptičje valilnice iz Westfalskega, opozarjam, da je od teh valilnic razen vozarine plačati skoraj tolikošna colnina, kolikršna je cena teh predmetov. Svetujem tedaj, naročiti le par teh valilnic za zgled — zadostujejo vrste A, B in F. Skrbeti nam je torej treba, da se dobi človek ali tvrdka, ki bi izdeloval take valilnice po primerni ceni na Kranjskem ali vsaj v Avstriji, ker le potem jih bo mogoče splošno razširiti po naši deželi in s tem pomnožiti krilati rod prekoristnih duplarjev.
Tovariški pozdrav! A. Lunaček.

Nepričakovano. Šolski voditelji, ki naznanjate doma slabo vzgojene otroke varstveni oblasti, bodite pozorni in oprezni! Čujte, kaj se je meni pravkar dogodilo. Pred letom dni sem naznanil učenca II. raz. C. P., da je jako zanemarjen, da ne napreduje in poleg tega še trmast in neubogljiv. C. kr. okraj. sodišče je poklicalo takoj pred se oba roditelja in otroka in jim skupno zabičalo, ako se deček ne poboljša, da se jima odvzame. Šolsko vodstvo pa je dobilo pismeno vest in nalog, da po preteku treh mesecev poroča, kaj je z dečkom. Preteklo je potem še nekaj več časa. V začetku tekočega šolskega leta pa se deček zopet potepa kakih 10 dni. Ostal je v gozdu in počakal druge iz šole gredoče, za katerimi je izza grmovja metal kamenje. Šolskega voditelja dolžnost je nastala, da ga je zopet naznanil in zgodilo se je. Sodišče pokliče očeta in mu naznani, da je to sklenilo dečka mu odvzeti in oddati v Salezijanski zavod na Rakovnik. Oče se upre sodišču, da ga ne da. Ker pa je deček zopet nekaj pregrešil, napove sodišče očetu 40 K globe, ako ga v 5 dneh ne privede k sodišču in takoj v zavod. Oče pride k šolskemu voditelju, proseč ga, da mu napravi prošnjo za dečka, češ, da ga doma potrebuje. Seveda ga učitelj primerno pouči in izlepa odpravi. Oče gre k županu, ki mu ugodi in spiše prošnjo ter jo da še dvema odbornikoma podpisati. Sodišče mu je prošnjo zavrglo, a vendar vprašalo pismenim potom župnika, kaj je na tem. Ker je g. župnik soglašal s šolskim voditeljem, je imelo okrajno sodišče še večji pogum dečka spraviti takoj v zavod. In kaj nepričakovanega stori sodišče. Po sodnem slugi pošlje očetu na dom šek za vposlatev 40 K in poleg tega dolgo pismo, v katerem se nahaja dobesedno učiteljevo poročilo ter ga jemlje za podlago, kako in zakaj je do tega prišlo, da se mu deček odvzame. To pismo sem na svoje oči čital. — Zdaj je bilo jasno očetu, da mu dela to neugodnost sam in edino le učitelj. Zato se sedaj silno togoti nad učiteljem, razsaja, besni in pravi: „Preden mi otroka vzemo, mora vse h . . . . vzeti. Fantu bom glavo odrezal, učitelja ubil, sam se bom pa obesil.“ Tako mi je njegova žena, to je mati otrokova, sama pravila brž drugi dan, ko je bil oče zvečer dostavljeno dobil in rekla da si ne upa domov iti, ker je preveč razjarjen. Ker se to vrši sedaj o božičnih praznikih, mi ni znano, kaj se bo še zgodilo. — Da si nisem življenja svest, je več kot gotova stvar in ker nisem hotel nobene črke več o tem pisati, sem naznanil stvar orožnikom. — Vprašam le še, ako c. kr. okrajno sodišče noče smatrati učiteljevo poročilo za uradno tajnost, kdo bo še tako bedast, da mu bo take izprijene otroke še nadalje naznanjal? Jaz ne! P—h.

Iz sej c. kr. šol. sveta za goriško okolico 16. in 17. dec. 1908. — C. kr. dež. šol svet je ustanovil za Rute posebno, za Selo in Log pa ekskurendno šolo. Ustanovil se je preudarek za l. 1909. Z ozirom na novo ustanovljene šole in na zidanje nujno potrebnih šolskih hiš je bilo treba zvišati šolske doklade od 72 na 80%. — Premestili so se v I. plačilni razred nadučitelja Avgust Poberaj v Kojskem, Andrej Tomažič v Lokavcu in učiteljica Panzera v Ločniku; v II. razred nadučitelj Franc Baša v Črničah in Josip Poberaj, učitelj voditelj na Vratih in učiteljice Roza Bizjak v Dornbergu, Ljudmila Eržen v Ozeljanu in Ernesta Blažica v Grgarju (zadnja pogojno, če se neka učiteljica upokoji). — Nekaterim učiteljem in učiteljicam se je dovolil dopust radi bolezni. Sklenilo se je, predlagati, naj se neki učitelj upokoji. Odslej se bode zahtevalo od prosilcev za službo v goriški okolici zdravniško izpričevalo. Nadučitelju A. Mlekužu v Čepovanu se je odmerila V. petletnica. Neki nadučiteljevi vdovi se je podelila podpora 100 K. Nakazalo se je izplačilo računov za razne naprave in poprave.

Proti slovenskim paralelkam. V Studenicah pri Mariboru je nemška šola z nemškimi paralelkami, ki so popolnoma nepotrebne. Več slovenskih staršev je prosilo za slovenske paralelke, ali to je strahovito zbodlo mariborsko nemštvo. Sklicali so shod v Studenicah, na katerem je govoril tudi deželnozborski kandidat učitelj Gassareck. Sprejela se je resolucija proti slovenskim paralelkam, dasiravno je v Studenicah večina otrok slovenskih. Kaj neki bo ukrenil deželni šolski svet, ki najbrž smatra Studenec že za nemški „Besitzstand“?

Učiteljstvo meš. šole v Krškem, ki poučuje tudi na obrtno-nadaljevalni šoli, je sklenilo uvesti po novem letu poučno-zabavne sestanke vajencev ob nedeljah pop. pod nadzorstvom enega izmed učiteljev. — Večina učiteljev se pri pouku v obrtno-nadaljev. šoli ukvarja le z različnimi predmeti, ki jih ubija učencem v glavo. Ker so zahteve velike, material pa navadno jako slab, mu seveda pri tej priliki nikakor ne preostaja časa, da bi se učitelj dotaknil tudi nravne vzgoje, saj nima časa za to, gledati mora, da doseže učni smoter in obdela vso potrebno in nepotrebno tvarino učnega načrta. Kdaj pa naj dobi čas za nravno vzgojo? Tu bi bilo edino priporočati, da učitelj žrtvuje nekaj prostega časa in povabi učence tudi izven obligatnih ur n. pr. v nedeljo pop. v šolo. Vajenci so v prostem času to je zlasti ob nedeljah prepuščeni samim sebi. Mojster gre svoja pota, vajenci pa postopajo in tako čestokrat zaidejo v slabo družbo, ki jih popolnoma pokvari. Posledica tega je, da trpi tako važen faktor kakor je obrtno-nadaljevalna šola. Da se temu odpomore, je treba tudi v prostem času skrbeti za primerno razvedrilo vajencev. Učiteljstvo krške obrtno-nadaljev. šole se je zato odločilo žrtvovati nekaj prostega časa in povabiti učence ob nedeljah popoldne v šolo. Ob takih popoldnevih se bo predavalo poljudno iz te ali one stroke. Nekaj iz zgodovine, mehanike, o moderni tehniki, potopisi, iznajdbe itd. Pri predavanjih se bo tudi uporabljal skioptikom. Učencem se bo dalo čitati primerne povestne knjige in časopise. Da pa ne bo predolg čas, se bodo učenci učili lepega narodnega petja. Tuintam se bo tudi telovadilo ali se napravi kak izlet v bližnjo okolico. Vajenci ne bodo primorani priti, prvič ker jih k temu ne moremo siliti, drugič pa vse, kar človek mora storiti, nikakor ne stori s takim veseljem kakor to, kar lahko prostovoljno stori. Upati je, da se bodo take prireditve vajencem gotovo v kratkem prav priljubile in da bodo prav radi prihajali. —ik.

Razgled po šolskem svetu.

— **Štajersko klerikalno učiteljstvo** je združeno v društvu „Vincenc Milde“. To društvo šteje 127 pravih članov (katehete, penzioniste, učiteljice in nekaj učiteljev). Izvolilo si je nov odbor sledeče: predsednik Peter Weiß, meščanski učitelj v Gradcu; Janez Sechterberger, nadučitelj v Sv. Marjeti pri Knittelfeldu; Anton Buchgraber, šol. vodja v Rollsdorfu; Fran Jurkovič, nadučitelj v Šmarju pri Jelšah. Namestniki so: Marija Mayr pl. Großstein, učiteljica v Trofaiachu; Jeanette Brunetti, učiteljica v Velikem Sv. Florijanu; in Ernestina Razlag, učiteljica v Ljutomeru. — Glasilo štajerskega učiteljstva „Pädagogische Zeitschrift“, po katerem listu smo posneli to notico, piše: „Wir wollen die Meinung unserer Gesinnungsgenossen über die hier Genannten mit keinem Worte beeinflussen, es wird ja ohnedies jeder das Richtige der Wertschätzung treffen.“

— **Preganjanje slovenskih visokošolcev v Gradcu** se nadaljuje z vso brezobzirnostjo. Nemško dijaštvo patrulira po mestu z debelimi gorjačami ter išče svoj plen. Slovenski akademični društvi „Tabor“ in „Triglav“ so vrgli najemodajalci na cesto. Pa naj še kdo reče, da nimajo slovenski visokošolci v Gradcu dobrih časov! A prepričani smo, da se bo barabstvo nemškonacionalnih pretepačev-burševe še nad njimi maščevalo. Dogodki v Gradcu pa so vladi glasen memento: Slovencem slovensko vseučilišče v Ljubljani!

— **Malorusko vseučilišče** je zahteval poslanec Koleša v državnem zboru, in sicer naj bi se ustanovilo v Levovu. Malorusi so na levovskem vseučilišču dosegli precej pravic, toda godi se jim kakor Slovencem na Dunaju in v Gradcu. Poljaki jih napadajo in jim odrekajo vsako pravico na vseučilišču. Zadnjič so poljski dijaki napadli cesarjevega namestnika, ki je zastopal cesarja pri promociji nekega maloruskega dijaka sub auspiciis imperatoris. Ne vemo, kako se Poljaki morejo tako vesti, ko jih nemški burši na Dunaju mečejo z univerze. Sami pa delajo doma tudi tako z maloruskimi dijaki. Sicer moramo to pripisovati na rovaš mladeniškega navdušenja in razboritosti, a vendar vse do gotove meje.

— **Italijansko vseučilišče.** „Omladina“ piše: Zadnji krvavi dogodki na dunajski univerzi, ostri revolverski streli in z železom okovane batine skoro gotovo pribore Italijanom zaželjeno univerzo. Značilno je za našo vlado, da za ustanovitev univerze ni odločilna resnična potreba, tudi ne krvave demonstracije na avstrijskih tleh — nanjo bo najbrž vplivalo irredentovsko, Avstriji sovražno gibanje v kraljestvu Italiji. Da ne vznemiri preveč vročekrvne sosedinje Italije, najbrž dovoli Italijanom univerzo. — Naše stališče v vprašanju italijanskega vseučilišča je znano. Simpatičen nam je boj Lahov za univerzo (gotovo ne odobravamo streljanja, četudi je razumevno), ker jo zaslužijo po svoji kulturi in svojem številu. Toda nikakor se ne moremo strinjati s tem, da bi se ustanovila v Trstu. Trst ni niti teritorialno središče Italijanov, niti ni čisto Italijansko mesto. Znana slovenska manjšina v Trstu samem in popolnoma slovenska in hrvaška okolica sta dovolj velik vzrok, da Slovenci ne moremo dovoliti, da se tam ustanovi laško vseučilišče.

— **Italijansko učiteljišče v Gradišču.** V državnem proračunu za l. 1909. se nahaja tudi postavka za ustanovitev italijanskega učiteljišča v Gradišču.

— **Eksplozija v dekliški šoli.** Dne 22. pret. m. zjutraj je raznesla eksplozija višjo dekliško šolo v Greifswaldu. Plini so puščali in ko se je bližal šolski sluga z gorečo svetilko v roki, da zakuri peč, so se vneli. Pri tej velikanski eksploziji je ubilo šolskega slugo. V celi soseščini so bile zaradi eksplozije pobite šipe.

— **Promocija dveh dam.** Na dunajskem vseučilišču sta bili promovirani za čast doktoric filozofije dve dami, gospica Marijana Broneck in gospa Frančiška Dux. Obe doktorici sta prejeli, kakor je to navada ob promocijah dam, vsaka šopek cvetic.

— **Egiptovsko vseučilišče.** V Kairu je bilo slovesno odprto prvo egiptovsko vseučilišče.

Z gospodarskega polja.

= **Avstrijske kmetijske zadruge po narodnosti.** Koncem l. 1907. je bilo na Avstrijskem 7802 kmetijskih zadrug. Izmed teh je bilo 2166 čeških. 822 poljskih, 563 slovenskih, 206 hrvaških, 176 rusinskih, 18 srbskih, 495 italijanskih, 128 rumunskih in 3277 nemških. Slovanskih je skupaj 3951, imajo torej absolutno večino nad vsemi neslovanskimi avstrijskimi kmetijskimi zadrugami.

= **V pomoč Trstu.** Ministrskemu predsedniku baronu Bienerthu se je predstavila deputacija, sestoječa iz poslancev dr. Rybařa! prof. Mandiča, Štreklja in Spadaro, v katere imenu je posl. dr. Rybař opozoril ministra na gospodarsko krizo, pod katero trpi Trst, in je prosil, naj se v ublaženje te krize izvedejo vsaj tista dela, za katera so krediti že postavljeni v proračun. — Ta korak naših poslancev je že prinesel vsaj delen uspeh. Vlada je namreč predložila zbornici poslancev zakonski načrt za prodajo sedanjega uradnega poslopja morske vlade. To je prvi korak k gradnji novega poslopja. To je sicer še malo, a nekaj je vendar.

= **Promet tujcev v Avstriji l. 1907.** „Oesterr. Statit. Handbuch“ je po uradnih pozvedbah objavil statistiko prometa s tujci 13 kronovin (manjkajo le Bukovina, Galicija, Goriška-Gradiška in Istra). V 13 kronovinah je izkazanih skupaj 3,027.085 tujcev, od teh jih odpade na Tirolsko 751.730, na Češko 722.150, na Štajersko 505.091, Nižjeavstrijsko brez Dunaja 289.788, Solnograd 206.153, Gorenje Avstrijsko 192.649, Koroško 100.447, Primorje brez Trsta 75.933, Predarlsko 72.832, Šlezijo 46.217, Moravsko brez Brna 35.393, Kranjsko brez Ljubljane 15.712 in Dalmacija (tukaj prideta v poštev le Gruž in Dubrovnik) 12.000. Ako se 515.305 tujcev, ki so obiskali Dunaj, prišteje Nižji Avstrijski, bi bila ta dežela glede števila tujcev na prvem mestu. Največ je obiskalo kronovine Nemcev iz „rajha“, potem pridejo na vrsto Italijani (34.353), Angleži (21.458), Francozi (15 629), Rusi (10.173), Romuni, Srbi in Bolgari (4945) drugi Evropejci (13.710): Severni Američani (11.779), iz drugih delov sveta (3720).

= **Desetletnica bolgarske gospodarske zveze.** Te dni je obhajalo to društvo desetletnico svojega obstanka. Zveza ima že 1128 podružnic in 52.000 K letnih dohodkov, glasilo zveze pa 5886 naročnikov. Prošlo leto je zveza priredila 10.000 poučnih shodov. Koledar zveze se letos tiska v 100.000 izvodih. Prihodnje leto si zveza ustanovi lastno tiskarno in skladišče za kmetijsko orodje.

= **Deficit pri poštni upravi v Združenih državah.** Generalni poštar naznanja, da je imela poštna uprava v letu 1908 primanjkljaja 16,910.279 dolarjev. Primanjkljaj nameravajo pokriti z uvedbo paketne pošte.

Raznoterosti.

× **Cigan — pesnik.** Angleška ima najoriginalnejšega pesnika v osebi cigana Barklaja. Pesnik je zadobil že veliko popularnost. Svoje pesmi tiska v malih zvezkih. Svoje zbirke raznaša sam na svojem vozu okolo ter jih prodaja pri zabavah. Le ene izdaje je razpečal 70.000 komadov. Kdor kupi naenkrat več iztisov, ima pravico, zahtevati od pesnika, da mu napravi takoj kako priložnostno pesem!

× **Prebivalstvo sveta.** Prebivalstva na vsem svetu je 1 milijarda in 450 milijonov, ki je porazdeljeno tako; v Aziji 800 milijonov, v Evropi 320, v Afriki 210, v Ameriki 110, v Avstraliji 10. Od teh jih nosi obleko le 500 milijonov, 250 milijonov jih je sploh brez obleke, 700 milijonov je deloma pokritih, 500 milijonov prebiva v hišah, 700 milijonov v luknjah in jamah, 250 kar pod milim nebom.

× **Sežiganje sladkorja v bolniških sobah.** Po nekaterih krajih v Evropi imajo ljudje navado, da sežigajo v bolniških sobah sladkor. Zdravniki se tej navadi niso protivili, misleč, da to ne škoduje, a da bi bilo sežiganje sladkorja koristno, niso verjeli. To ljudsko šego so smatrali za prazno vero. — Sedaj se je pa izkazalo, da je pravo zadelo ljudstvo, četudi morda ne ve, zakaj je sežiganje sladkorja koristno. Profesor Tilbert na Pasteurjevem zavodu v Parizu je namreč sedaj dokazal, da se s sežiganjem sladkorja nareja plin, ki uničuje bacile. Tilbert je sežgal pod stekleno posodo, ki drži dva in pol litra, pet gramov sladkorja. Ko so se nastali sopari shladili, je spravil v odprtih steklenih ceveh pod posodo bacile koz itd. in v teku pol ure so bili vsi bacili, ki prenašajo bolezen, umorjeni. Učinek plinov, ki se narejajo pri sežiganju sladkorja, opazujemo lahko tudi na drug način. Če sežgemo kos sladkorja v zaprti posodi, v kateri je smrdljivo meso ali smrdeča zaprtnjakova vsebina, izgine smrad popolnoma.

× **Drobiž iz aluminija** uvedejo na Francoskem. Dotični zakonski načrt je že razdeljen med poslance. Novi denar bo tehtal pri novcih po 10 centimov 3 grame, pri novcih po 5 centimov pa 2 grama. Premer bo znašal pri prvih 30, pri poslednjih 25 milimetrov.

× **Nov črnogorski denar.** „Beogradske Novine“ javljajo: Javili smo že, da dobi Črna gora, ki se je doslej služila z avstrijskim denarjem, v kratkem svoj srebrni denar, kakor je že dobila niklov drobiž. Kakor nam sedaj javljajo s Cetinja, je bil odposlan od tamkaj v Pariz tajnik naše davčne uprave dr. Miloje Jovanović, ki mu je poverjeno urejenje finančnih ustanov v Črni gori, da opravi tamkaj, kar je treba za čim skoreje kovanje črnogorskega denarja, ki se bo zval „perper“. Črnogorski denar bo povsem sličen našemu srebrnemu denarju s sliko kneza Nikole na eni in označenjem vrednosti na drugi strani. „Perperi“ se bodo kovali v isti vrednosti, v katerih imamo mi naše dinarje.

× **Želod dobra hrana za perutnino.** Želod se mora na žerjavici spražiti, potem semleti ali pa stolči v prah. Ta se potem po potrebi primeša drugi hrani, n. pr. kuhanemu in zmečkanemu krompirju, in daje kokošim. Po takšni hrani se kokoši baje dobro počutijo in izvrstno nesejo. Za 15 kokoši zadostuje tega prahu kot pridevka 4 do 5 žlic na dan.

× **Kako bo konec sveta?** To vprašanje je stavil neki angleški list znamenitim učenjakom. Oliver Lodge je odgovoril kratko, a menda edino pametno, da mu ni znano. Lord Avenbury je mnenja, da pade zemlja v solnce. Prof. Garwood je mnenja, da je mogoč vesoljni potop, ki ga opisuje sledeče: Razvoj zemeljske skorje je odvisen od dveh činiteljev: eden je potres, ki zemljo vznemirja ter dela na nji višine, drugi faktor pa je, da se zemlja shladeva. Kadar se bo zemeljska skorja zaradi ohlajenja tako utrdila in skrčila, da ne bo mogla več voda prodirati v zemljo, ne bodo se delali več griči in gore in tudi potresov ne bo več. Zemlja se bo zaradi tega znižala do pod morske nižine, nakar jo bodo morja poplavila. Fizik Ramsay ne vidi konca sveta v kakem prirodnem pojavu, temveč je mnenja, da bodo ljudje zaradi razmnoževanja pomrli gladu. William Hongins, sloveči astronom, zastopa mnenje, da more propasti zemlja istotako zaradi velike vročine, kakor zaradi velikega mraza. Posebno verjetno se mu zdi, da trči solnce skupaj s katero zvezdo.

Listnica uredništva.

Na Gorenjsko: Po možnosti porabimo prihodnjič. Več o priliki ustno. Pozdrav!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1792. **Kranjsko.** 25 1—1

V kamniškem šolskem okraju je stalno oddati naslednji učni mesti z zakonitimi prejemki: 1. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Št. Gotardu; 2. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Pečah.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati

do 25. januarja 1909.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku,
dne 20. grudna 1908.

Št. 3267. 26 1—1

V šolskem okraju ljubljanske okolice je stalno oddati naslednja učna mesta z zakonitimi prejemki:

1. učno mesto na štirirazredni ljudski šoli na Studencu-Igu v prvi vrsti za moško učno moč;

2. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Hrušici;

3. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Sostrem;

4. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Rakitni.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati

do 25. januarja 1909.

Prosilci za stalno nameščenje, ki še niso stalno nameščeni na javnih ljudskih šolah na Kranjskem, morajo dokazati z državno-zdravniškim izpričevalom, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani,
dne 21. grudna 1908.

Najboljše klavirje

prvovrstnih dunajskih tvornic in **harmonije amerikan. sistema** prodaja in izposoja

Alfonz Breznik, učitelj „Glasb. Matice“

18 **Ljubljana, Gradišče 11.** 27 2

Ustanovljeno 1842. Električna sila. Telefon 154.

BRATA EBERL

tovarna oljnatih barv, laka in firneža

v Ljubljani, Miklošičeve ulice 6

nasproti hotela „Union“

priporočata gg. šolskim vodjem in učiteljem v mestu in na deželi njiju priznano najboljši, črni, medli 13 52—1

lak za šolske table.

Slaščičarna in pekarija

Jakob Zalaznik

Stari trg 21 22 8—1

Mestni trg 6 - Sv. Petra cesta 26

V poletnih mesecih

sladoled in ledena kava.

KAVARNA.

Telefon št. 194.

Slavnim šolskim vodstvom in gg. učiteljem vljudno priporočam svojo

izvrstno urejeno

knjigoveznico.

Izvršujem vsa v knjigoveško stroko spadajoča dela.

Za šolske in druge knjižnice sem upeljal posebno trpežno in lično vezavo, namreč v celo močno platno ravno za isto ceno kakor do sedaj pol platno.

Pri večjih naročilih 10% popusta.

Za mnogobrojna naročila se priporoča

Anton Janežič

knjigovez 24 10—1

Ljubljana, Florijanske ulice 14.

Jernej Bahovec

trgovina s papirjem

poleg Prešernovega spomenika

priporoča slavnemu učiteljstvu in drugemu občinstvu svojo bogato zalogo

šolskih potrebščin, papirja, zvezkov, šolskih knjig, pisalnega in risalnega orodja, umetnin, trgovskih knjig, razglednic itd. 11 26—1

Cenovnik zastonj in poštnine prosto.

Največja in najbogatejša tvorniška zaloga

priznano pravih švicarskih

Union-ur

16 52—1

katerih tvornic delničar sem in edini zastopnik za vso Kranjsko, ter zastopnik **ur Schaffhausen, Klassig in Glashütte.**

Velika zaloga zlatnine, srebrnine in dragocenih kamnov, kakor blaga od srebra in kinasrebra

Fr. Čuden

urar in trgovec

v Ljubljani

Prešernove ulice

nasproti frančiškanskemu samostanu.

VERONIKA KENDA

v Ljubljani

na Dunajski cesti štev. 20

priporoča p. n. krajnim šol. svetom, šol. vodstvom in učiteljstvu svojo

veliko zalogo pisalnih in risalnih potrebščin.

Dalje imam v zalogi risalni papir raznih vrst v vseh predpisanih velikostih, pisalni in pismeni papir, zavitke različne velikosti, veliko izbiro peres, držal, svinčnikov, gumic, krede, črnila, barvic, ravnil, ter vseh v to stroko spadajočih predmetov. 10 34—2

Postrežba točna in solidna.

Glavna zaloga

A. Slatnarjevih zvezkov.

Kaj podeli kavi lepo barvo in prijeten okus?

(7) 26—1

„Zvezdna“ in „Ciril-Metodova“

kavina primes.

Kupovalke teh izdelkov dobivajo od Prve jugoslovanske tovarne za kavine surogate v Ljubljani brezplačno mesečnik „Slovenska Gospodinja“.

Vljudno priporočam p. n. učiteljstvu, krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom, kakor tudi raznim čitalnicam in ljudskim knjižnicam svojo že mnogo let obstoječo in sedaj na novo izvrstno preurejeno

knjigoveznico

Jos. Dežman

Ljubljana, Sv. Petra nasip štev. 7.

Izvršujem vsa dela, od preprostih do najfinejših. Posebno solidno in ceno vezanje knjig za šolske, ljudske in zasebne knjižnice ter čitalnice. Vezanje raznih zapisnikov, hranilnih in drugih knjižic ter izvrševanje vseh raznih del, ki spadajo v knjigoveško stroko.

Cene sigurno najnižje.

Pri večjih naročilih znaten popust, oziroma plačam poštnino od pošiljatev z dežele. Tako da naročnik radi pošiljatev nima nikakih stroškov. 3 6—1

„SLAVIJA“

vzajemno zavarovalna banka

V PRAGI

zavaruje v **življenskih oddelkih:** na slučaj doživetja in smrti, doto otrokom, dohodke in pokojnine, ter dovoljuje uradnikom, častnikom, profesorjem, učiteljem in vpokojencem posojila proti prenotaciji na služnini, pokojnini, ženitveni kavciji itd., in v **požarnem oddelku:** proti škodam po požaru.

Zavarovani kapital . .	K	1053,737.339·88
Zavarovalnine	„	8,090.621·62
Izplačane škode in kapitali leta 1905	„	4,361.283·89
Rezervne in poroštvene zaloge	„	34,791.584·99
Pokojninski zalogi (uradniška in zastopniška) .	„	2,188.391·24
Premoženje, naloženo v vrednostnih papirjih, posestvih, posojilih na posestva	„	34,087.781·48
Izplačana dividenda členom življen. oddelkov l. 1905	„	206.296·40
V vsem pa doslej . . .	„	1,606.893·21
V letu 1905 se je premoženje pomnožilo za .	„	3,004.509·80
V 37 letni dobi svojega obstanka izplačala je banka „Slavija“ svojim členom odd. I—V. za škode in nagrade . .	„	87.176.383·75

Vsa pojasnila daje 14 26—1

General. zastop banke „Slavije“

v Ljubljani,

Gosposke ulice št. 12.

Vsem onim, ki ljubijo žlahtno kapljico in dobro kuhinjo z vedno svežimi raznovrstnimi jedili priporoča svojo nanovo urejeno

restavracijo

kakor tudi moderno opremljeni in ceneni

hotel „Južni kolodvor“

nasproti kolodvoru

A. Seidel,

17 12—1 restavrater.

Kolega!

Svetujem Vam, da kupite svoji soprogi, s čimer ji napravite veselje.

Hočete?

Naročite ji krasno in praktično sukno za krilo. Čujte, kaj piše gca. učiteljica Frič-ova iz Slatenic: „Jaz sem popolnoma zadovoljna; v dokaz služi to, da sem izmed osem kosov, ki ste mi jih poslali na izber, izbrala sedem.“

A glejte, kako so cenene:

1	kos	sukna	za celo	strapasno krilo	K 1·90
1	„	„	„ „	kuhinjsko „	„ 2·—
1	„	„	„ „	vrtnje „	„ 2·40
1	„	„	„ „	„ lepše „	„ 3·—
1	„	„	„ „	prav lepo „	„ 3·40

Naročite takoj po povzetju od tvrdke

Adolf Buchta v Kamenci, p. Sàdek v Poličky, Češko. 4 9—1

Modno blago

volneno in pralno, damsko in moško, platno, damasti, namizni prti, brisače, blago za srajcein vsakovrstno drugo platneno in pavolnato blago stalnobarvni

zefiri in barhetni flaneli

prekrasnih modnih vzorcev za srajce, oblačila itd. samo dobre, preizkušene kakovosti priporoča

Razpošiljalnica za platno in modno blago

V. J. Havlíček a bratr

Podebradi na Češkem.

Mnogo pohvalnic. Naročila za več nego 15 K pošiljamo poštnine prosto. Zavitek s 40 metri pralnega blaga za 18 K franko.

—

Pišite po vzorce!

—

9 21—1

Zavod za graviranje in izdelovanje kavčukastih štambiljev

Anton Černe

Ljubljana, Sv. Petra cesta 6.

Uradni in zasebni pečati iz kavčuka in kovine, štambilje za datum, vsakovrstni klišeji, monogrami itd. itd. 4 2

Ceniki gratis in fränko.

Anton Šarc

Ljubljana, Sv. Petra cesta 8.

Specialna trgovina za opreme nevest.

Moško, žensko, otroško in perilo za novorojence se po meri izdeluje solidno in najceneje. — Platno vseh širin za telesno in posteljno perilo, namizni prti, serviete, garniture za kavo, bele in barvaste, brisalke, žepni robci, brisalne rute, šifon, širting, kreton, batist itd. itd.

Najnovejše modele za perilo radi pokažemo na ogled. — Švicarske vezenine.

Strogo solidno blago. Nizke stalne cene.

Gg. učiteljem in njih rodbinam 5% popusta.

Svetlolikalnica:

23 42—2 **Kolodvorske ulice št. 8.**

Odlikovana

Prva kranj. tvornica klavirjev

Ljubljana, Hilšerjeve ulice št. 5 blizu Gradišča

Rudolf A. Warbinek

priporoča svoje prve vrste, za vsa podnebja solidno narejene **pianine, klavirje** in **harmonije** tudi **samoigralne**

za gotov denar, na delna odplačila ali naposodo.

Poprave in uglaševanja se izvršujejo točno in računijo najceneje. 1 5—2

Največja tvornica na jugu Avstrije

Jamstvo 6 let. Eksport v vse dežele.

RETTIG-ova ŠOLSKA KLOP

je klop prihodnosti!

Temeljito snaženje šolskih tal in prahu, učenčevemu zdravju najprikladneje sedenje.

Pravico za izdelovanje RETTIG-ove klopi ima in vsa pojasnila daje

Fran Burger 21 8 1

mizarski mojster v **Spod. Šiški.**

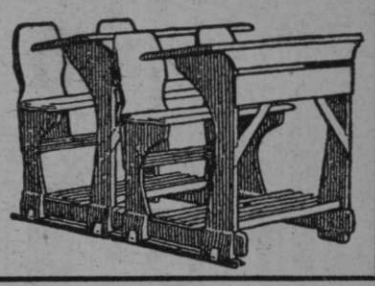

Pri nakupu oblačilnega blaga naj se ozira na narodno trgovino

ČEŠNIK & MILAVEC

v Ljubljani (pri Češniku) Lingarjeve ulice

Velika zaloga sukna in kamgarna za moške obleke

Najnovejše vrste modnega volnenega, svilnatega in perilnega blaga za dame. Velika izbera preprog, zaves, odej itd. 12 12—1

Cene nizke in strogo solidna postrežba.

P. n. učiteljstvu dam pri nakupu 5% odbitka za učiteljski konvikt.

JULIJA ŠTOR

v Ljubljani, Prešernove ulice štev. 5.

Največja zaloga moških, damskih in otroških čevljev, dalje čevljev za lawn-tennis in pristnih goisserskih gorskih čevljev. 21 8—1

Elegantna in skrbna izvršitev po vseh cenah.

Najpriležnejši čevlji sedanjosti!

Naprednemu učiteljstvu!

Vsakdo bodi naročnik ‚Zavezinih‘ listov, ki so:

Učiteljski Tovariš
Popotnik Zvonček
Domače ognjišče.

Trgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi potrebščinami, prodaja c. kr. šolskih knjig in igralnih kart

Zvezna trgovina v Celju

Rotovška ulica št. 2

priporoča **kancelijski, konceptni, pismeni, dokumentni, ministrski, ovitni in barvani papir; svinčnike, peresa, peresnike, radirke, kamenčke, tablice, gobice, črnilo** itd. — **Največja zaloga vseh tiskovin** za občinske urade, krajne šolske svete, učiteljstvo, župnijske urade, okrajne zastope, užitninske zastope, hranilnice, posojilnice, odvetnike, notarje in privatnike.

Lastna zaloga šolskih zvezkov in risank.

Temni lak za šolske table. — **Strune** za gosli. — **Štambilje**, vignete. — **Zavitke za urade** v vseh velikostih. — **Ceniki** brezplačno na razpolago. — **Dobro blago in točna postrežba.** 6 42—2

Svoji k svojim!

Edino slovensko odlikovano in strokovno urejeno

semensko trgovino in umetno vrtnarstvo

ima

ALOJZIJ KORSIKA v Ljubljani,

ki obstoji že 34 let. Imam 460 vrst najboljših poljskih, zelenjadnih in cvetličnih semen, ki jamčim za njih kakovost. Posebno za to leto sem se založil tako, da morem vsem zahtevam ustreči. Moja semena so vsa preizkušena pri deželnem kmetijskem kemičnem preizkuševališču. Izdelujejo se tudi venci in šopki, sveži in suhi, kakor tudi vsi v to stroko spadajoči predmeti. Cenik za leto 1909. se dobi brezplačno.

Z odličnim spoštovanjem **Alojzij Korsika.**

Zahtevajte cenik. 201 3 2

Stanje hranilnih vlog koncem oktobra 1907: K 22,158.277·33.

Pošt. hran. rač. št. 828.406. Telefon 185.

Kmetska posojilnica

ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Ljubljana, Dunajska cesta 18,

v lastnem zadružnem domu

obrestuje hranilne vloge po $4^1/_2$ %

brez vsakega odbitka rentnega davka, ki ga plačuje posojilnica sama za vložnike. Sprejema tudi vloge na tekoči račun v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Posojuje na zemljišča po $5\,^1/_4$% z $1\,^1/_2$% amortizacijo ali pa po $5\,^1/_4$% brez amortizacije. Na menice po 6 %. Posojilnica sprejema tudi vsak drugi načrt glede amortizacije dolga. 8 1

19

Stanje upravnega premoženja koncem oktobra 1907: K 12,746.874·08.

Naš denarni zavod.

(15) 12—1

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak **četrtek** od 11.—12. ure dopoldne in vsako **soboto** od 5.—$^1/_2$7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem **hranilnih vlog** po 5%, oddaja **posojil na osebni kredit** po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober **porok in plačnik**), zastava premičnin, zemljišč invknjiženih terjatev, predznamba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštnih znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12	mesečnih	rokih,	in	sicer	11	rokov	à 9	K	— h,	12.	rok	4	K	73 h
B	„ 18	„	„	„	„	17	„	„ 6	„	— „	18.	„	3	„	56 „
C	„ 24	„	„	„	„	23	„	„ 4	„	50 „	24.	„	4	„	— „
D	„ 38	„	„	„	„	37	„	„ 3	„	— „	38.	„	—	„	66 „
E	„ 46	„	„	„	„	45	„	„ 2	„	50 „	46.	„	1	„	81 „
F	„ 60	„	„	„	„	59	„	„ 2	„	— „	60.	„	—	„	70 „
G	„ 70	„	„	„	„	69	„	„ 1	„	75 „	70.	„	1	„	42 „
H	„ 85	„	„	„	„	84	„	„ 1	„	50 „	85.	„	1	„	26 „

Zadružni lokal je v Ljubljani, Gradišče št. 4., I. nadstr.

Mestna hranilnica

= ljubljanska =

v lastni hiši Prešernove ulice štev. 3

poprej na Mestnem trgu zraven rotovža.

Stanje hranilnih vlog: nad 31 milijonov kron.
Rezervni zaklad: nad 860.000 kron.

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 0. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4% ter pripisuje nevzdignjene obresti vsacega pol leta h kapitalu. Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega, ne da bi ga zaračunila vlagateljem.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in vso svojo davčno močjo. Da je varnost vlog popolna, svedoči zlasti to, da vlagajo v to hranilnico tudi sodišča denar maloletnih otrok in varovancev. 20 8—1

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potom c. kr. poštne hranilnice.

UČITELJSKA TISKARNA

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

Gradišče štev. 4 ~ v Ljubljani ~ Gradišče štev. 4

priporoča sl. kraj. šol. svetom, šol. vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Postrežba točna. Tudi vse tiskovine za županstva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah. Tiskovine se izvršujejo v eni ali več barvah. Tiskanje muzikalij in časopisov.

Telefon št. 118. **Litografija.** **Poštna hranilnica št. 76.307.**

(5) 52—2

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.